

MATRIKULA

Család- és helytörténet-kutatók lapja * XII. évf. 1. szám, 2022 * díjmentes

Üdvözet az Olvasónak

Változások a Matrikula körül.

3. oldal

Az első elnök

A régi egyesületi tagok ismerik,
de ma már ők vannak
kevesebben...

6. oldal

Egy családnév története

Hogyan segíti a ragadványnév
ismerete a kutatást.

14. oldal

— Tartalom —

Üdvözet az Olvasónak	3. oldal
Év Kutatóhelye díj	4. oldal
Az alapító elnök	6. oldal
Hol volt, hol nem volt... ..	9. oldal
Emlékezünk	10. oldal
Bemutatózó	12. oldal
Kutatás – Berecz Krisztián: A mezőtárkányi Nagy család ragadványneve, avagy a Pellác név nyomában	14. oldal
Kutatás – Dr. Barsi Béla: A Bretschneider család bárói ágának, az Inkey és a Lóderer családoknak leszármazása... ..	19. oldal
Beszédes anyakönyvek	37. oldal
Hírek	38. oldal
Egyesületi hírek, impresszum	39. oldal
Könyvajánló	(hátlap) 40. oldal

Üdvözet az Olvasónak



Egy küzdelmes év után veheted kezébe újra a Matrikula folyóiratot. Mit is írok? Nem veheted kezébe, csak ha kinyomtatod. Hiszen ez egy online folyóirat, így a többség bizonyára a számítógép előtt ülve olvassa. Nagy előnye viszont az ingyenes hozzáférés. Egyelőre nem is tervezzük a nyomtatott formában való terjesztést, annak költségei és nehézsége miatt. Néhány kézbe vehető példányt eljuttatunk kiemelt helyekre, mint a Magyar Nemzeti Levéltár vagy Budapest Főváros Levéltárának könyvtára, de figyelmességéből átnyújtott ajándékul is szolgálhat.

A hozzáférés eddig csak a MACSE honlapján volt lehetséges. Mostantól minél szélesebb körben szeretnénk terjeszteni, ezért reményeink szerint olvasható lesz a Hungaricana és az Arcanum Digitális Tudománytár felületén is, mindegyiken van lehetőség letöltésre. Szélesítjük a hírverést a különböző tematikájú csoportokon keresztül, valamint számítunk a kutatók egymás közti ajánlására is. Minden erőnkkel azon leszünk, hogy minél több érdeklődő család- és helytörténeti kutatóhoz eljusson.

Az újonnan alakult szerkesztőség lehetőségei jelenleg korlátozottak létszáma és szakmai tapasztalatai terén is, de annál nagyobb lelkesedéssel kezdte el a munkát. Várunk téged is, csatlakozz a csapathoz!

Mire gondoltunk? Folytatjuk a hagyományokat, de a rovatok összetételén kissé változtattunk. A fő tartalmat most is a családtörténeti és helytörténeti írásokból állítanánk össze. A Matrikula profiljába kevésbé

illő történetek helyét is igyekszünk megtalálni: az alapos kutatómunkával elkészített értékes családtörténeteknek a MACSE honlapján biztosítanánk nyilvánosságot és újjáélesztenénk a Családtörténeti kalandozások című blogunkat is. Így a személyesebb hangvétellű, különleges, rövid „sztorikat” oda irányítanánk - természetesen a szerzőkkel megbeszélve, az ő egyetértésükkel.

Helyt adnánk az olvasót érdeklő aktualitásoknak, programoknak is, akár kis színes beszámolóknak. Bemutatnánk a témáink szempontjából sokat tett embereket és más genealógiai társaságokat. Mindjárt ebben a számban az alapító elnökünkkel, Hunyady Lászlóval készült riportot olvashattok. Helyet kapnak könyvismertetések, megemlékezések, egy-egy érdekes kép vagy különleges anyakönyvi bejegyzés. Nem akarunk bulvár lap lenni, de összességében színesebb, érdekesebb tartalommal szeretnénk jelentkezni, az igényesebb szakmai írások mellett.

A főcím alatt ezt olvashatod: Család- és helytörténet-kutatók lapja. Bizonyára egyetértetek, hogy a két terület nem választható szét élesen, sokan szereztek magas jártasságot mindkét kutatás terén. Nem nélkülözhetjük egymás eredményeit, módszereit sem. Azokhoz is szólnánk, akik nem tagjai egyesületünknek.

Végezetül kívánom minden Kedves Olvasónknak, hogy találjon számára érdekes írásokat, legyen sok öröme a megújult Matrikulában! Várjuk észrevételeiteket, javaslataitokat. Bízunk abban, hogy többen kedvet kaptok és lebilincselő tartalmakkal töltitek meg a további számokat.

Ari Ilona, felelős kiadó

— Egyesületi élet —

Év Kutatóhelye díj



Budapest Főváros Levéltára Teve utcai épülete



A Magyar Családtörténet-kutató Egyesület díját, mely a kutatásokat segítő szervezetek elismerésére szolgál, 2021-ben belföldi kategóriában *Budapest Főváros Levéltára*, internetes kategóriában az *Arcanum Digitális Tudománytár* veheti át. Díjazottaink munkáját, hozzáállását régóta nagyra becsüljük, hiszen mindketten második alkalommal részesülnek ebben a megtiszteltetésben: a BFL már 2012-ben, az Arcanum pedig 2016-ban kapta a legtöbb javaslatot tagjainktól.

Emeli a díj értékét, hogy ugyanaz a szervezet csak öt év elteltével ajánlható újra.

A vírusjárvány okozta utazási korlátozások miatt a határainkon túli levéltárak látogatása nehézkes volt, ezért külföldi kategóriában az utóbbi két évben nem adtunk ki díjat.

Szintén ugyanezen ok – vagyis a zárt térben rendezendő események tilalma – miatt nem rendeztük meg a tavalyi díjátadót. Ám nem maradhat el ez a megérdemelt jutalmazás sem. Így az *Év Kutatóhelye 2020* nyertesei, a *Magyar Nemzeti Levéltár Veszprém Megyei Levéltára* és a *Pécsi Egyházmegyei Levéltár elektronikus adatbázisa* munkatársai is idén vehetik át megérdemelt oklevelüket.



MNL Veszprém Megyei Levéltára



A veszprémiek helyi rendezvényt szeretnék összekötni az átadással, ami emeli az esemény jelentőségét. A többi jutalmazott szervezet képviselőinek jelenlétében, az ünnepélyes díjátadónak Budapest Főváros Levéltára Gárdonyi Albert terme ad otthont 2022. március 29-én 15 órakor.

Immár 11. alkalommal adjuk át az Év Kutatóhelye díjait

A Magyar Családtörténet-kutató Egyesület már megalakulásakor, azaz 2011-ben életre hívta az Év Kutatóhelye díjat. Azóta évente ítéljük oda, s mondhatni mára már patinássá vált ez az elismerési forma.

Tíz évvel ezelőtt még sokkal többet időztünk levéltárakban régi anyakönyveket lapozgatva, mikrofilm-olvasókat tekergetve, mint manapság, amikor már sokkal szélesebb körű a dokumentumok interneten történő hozzáférési lehetősége. Így akkoriban korántsem volt mindegy, milyen fogadtatásban részesülünk az egyes kutatóhelyeken, segítik-e az ott dolgozó szakemberek a munkánkat okos hozzáértéssel, szakmai tanácsokkal. Esetleg olyan dokumentumokra is felhívják a figyelmünket, amelyek létéről addig tudomásunk sem volt, vagy afféle kellemetlen frátereknek – jobb esetben ártalmatlan örülteknek – tartva bennünket, legfeljebb elének tolnak egy iratjegyzéket. Ezért született meg ennek a díjnak az ötlete, amelyet a díjalapítók szándéka és az oklevelen is olvasható indoklás szerint azok a szervezetek kaphatnak, amelyek szakszerű és áldozatos munkájukkal kiemelten segítik a családtörténeti kutatásokat végzőket.

Díjaink a kezdetektől fogva nem egy szűk körű vezetőség döntése alapján, hanem a családfakutatók népes tábora, tagjaink javaslatai alapján kerülnek odaítélésre. A javaslatételkor szöveges indoklás is szükséges. Ezek az írások egyben visszajelzések számunkra, de még inkább az érintettek számára, hogy jól végzik-e az állam által rájuk testált vagy önként vállalt feladatukat. Ez nem csak iratmegőrzésből áll, hanem állományuk könnyen, gyorsan és minél szélesebb körben történő hozzáféréseinek biztosításából is.

Kezdetben a belföldi és külföldi kutatóhelyeket díjaztuk, 2016-tól pedig az internetes adatbázisokat is, haladva a korrallal. A díjat hangsúlyozottan nem csak levéltárak, hanem egyéb intézmények – például könyvtárak, helytörténeti gyűjtemények –, vagy akár civil szervezetek is megkaphatják. Eddig egyesületünkől a belföldi székhelyű kutatóhelyek közül hat állami és hat egyházi levéltár, két kulturális szolgáltató vállalkozás, külföldi székhellyel hat állami és egy egyházi levéltár, egy civil szervezet, valamint a kategóriába nehezen besorolható Gudenus János-féle főnemesi adatbázis részesült elismerésben.

Valamennyi díjazottnak gratulálunk!

Németh József,
a díj ötletgazdája és szervezője

— Interjú —

Az alapító elnök

- beszélgetés Hunyady Lászlóval

Egy-egy interjú alkalmával mindig vannak alapvető kérdések. A család- vagy helytörténet-kutatók, történészek esetében is bőven akadnak ilyenek: kihagyhatatlanok. Akárcsak egyes személyek, akiknek meghatározó szerep jutott. Egyesületünk életében is jócskán vannak, a „keménymag” bizonyára jól ismeri őket. A létszám jelentős emelkedésével azonban a legtöbben épp csak hallottak róluk. Szeretnénk őket bemutatni, s bízunk benne, hogy a nagy öregek számára is akad majd új információ.

Ki mással kezdhethetnénk ezt a sorozatot, mint aki élére állt a sok tervvel, de még kiforrotlan megoldásokkal induló egyesületi formációnak.



- *Budapesten élsz. Itt is nőttél fel? Ha időben a távolba tekintünk, honnan származnak a felmenőid?*

- Születésem, 1943 óta Budapesten élek. Apai ágon a családkunk Felvidékről származik, anyai ágon háromszéki kismemesi őseim vannak.

- *Mi ösztönözte a kutatásaidat?*

- Már fiatal koromban is érdekelt családkunk eredete. Sajnos édesapámat fiatalon elveszítettem és nagybátyáimat kértem meg, hogy meséljenek felmenőinkről. Kérésre az emlékeiket le is írták számomra. Most, mikor az unokáim-

nak megírtam a családkunk történetét, ezek a visszaemlékezések színesítik írásaimat.

- *Családneved végett adódik a kérdés: találtál kapcsolódást a történelmi Hunyadiakhoz? Milyen messze jutottál a főbb ágakon?*

- Mi a felvidéki katolikus Hunyadyaktól származunk. Ezen ág kutatásával csak az 1700-as évek második feléig jutottam, onnantól már nem található anyakönyvek. A történelmi Hunyadiak közismerten Erdélyből erednek, de abba az irányba nem vezetnek szálak. Anyai ágon az illyefalvi Rákosi család múltjának feltárásával több szerencsém volt. Ezt az ágot sikerült illyefalvi Rákosi Andrásig visszavezetnem, aki 1630-ban Erdélyben Brandenburgi Katalintól címeres levelet kapott.

- *Volt némi alapismereted a kutatásokhoz vagy teljesen zöldfülként kezdted bele?*

- A családtörténet-kutatással mintegy húsz éve foglalkozom komolyabban. Feleségem korai halálát követően ebbe a „passzióba” menekültem. Feldolgoztam a család valamennyi iratát, és a „mormonok” kutatótermében is hosszú órákat töltöttem az anyakönyveket tartalmazó mikrofilmek böngészésével. Ám hamar tudatosult bennem, hogy a családom történetének megírásához ennél jóval több ismeretre lesz szükségem. Így hát elkezdtem szorgalmasan látogatni az ELTE engem érdeklő előadásait. Bekéredzkedtem a csoportos foglalkozásokra is. Sok kedves emlékem van abból az időből. Volt olyan, hogy a terembe belépve a diákok mind felálltak, mert azt hitték, hogy én leszek az előadó.

Ress Imre tanár úr oktatta az egyetemen a régi német írást. Az első órán mindenkinek kiosztott egy 19. századi szöveget. Sorban kellett egy-egy szakaszt elolvasnunk és lefordítanunk.

Mivel beszélek németül, ha egy-egy szóban néhány betűt már kislabilizáltam, valahogy a szöveget is sikerült értelmezniem.

„Mérnök úr! Nem találgatni kell, hanem megoldani!” – förmedt rám Ress tanár úr. Amikor egyszer hiányoztam az óráról, este felhívott telefonon és kérte, hogy feltétlenül járjak el a foglalkozásokra, mert a diákokat igen motiválja a jelenlétem. Komolyabban veszik a feladatokat, nem akarnak leégni az „öreg” előtt.

- Családod hogyan fogadta az időigényes hobbit? Valakit megérintett közülük mélyebben is a családkutatás?

- Persze, elfogadták, a nagypapa jól elvan ezzel a hobbijával. A családi közös ebédeknel gyakran mesélek kutatásaim újabb eredményeiről, olykor családi anekdotákkal szórakoztatom a többieket. Persze azon sem sértődöm meg, ha már unják ezeket és valamire hivatkozva felállnak az asztaltól. Emlékszem, hogy annak idején én sem mutattam nagy érdeklődést apám világháborús kalandjai iránt. Bárcsak most is élne és kérdezhetnék tőle! Biztos vagyok benne, hogy nyolc unokám közül lesz, aki folytatja majd a családjunk történetének kutatását.

- Milyen tanulmányokat folytattál, munkahelyeiden milyen szakterületeken dolgoztál?

Voltál máshol is vezető szerepkörben?

- Több diplomám is van: villamosmérnöki, közgazdasági, külkereskedelmi főiskolai. Fiatalabb koromban számítástechnikai vonalon dolgoztam fejlesztő mérnökként illetve programozóként. Egy idő után a Volán Tröszt számítógépközpontjának vezetője lettem. A rendszerváltozás előtti években azután váltani akartam, és a nyelvtudásom révén a külkereskedelemben helyezkedtem el. Egy teljesen új világ nyílt ki számomra. Sokat utazhattam és anyagilag is jobban jártam.

Kevésbé idősebb olvasóink talán nem tudják: a szocializmus építése közben, ha valaki vezető pozíciót töltött be, el kellett végeznie a Marxizmus-Leninizmus Esti Egyetemet is, amit a népnyelv Foxi-Maxinak becézett. Én a vallástörténeti szakot választottam, ahol a cél azt volt, hogy ateista honpolgárokat neveljenek belőlünk. Tanárunk, a jezsuita rendből kirakott egykori szerzetes lelkesen tanította nekünk a Bibliát, a vallástörténetet. Egyik alkalommal elfelezte az osztályt, és vitát kezdeményezett polgári kontra egyházi esküvő témában. Csapatunk fényes sikert aratott: érveinkkel két vállra fektettük az egyházi esküvők bírálóit. Végül szegény tanár elvtársnak be kellett rekesztenie a vitát, nehogy botrány legyen belőle.

- Papírra vetted a MACSE alapításának történetét. Milyen emlékeid vannak a kezdeti időkből?

- Erre az időszakra szívesen emlékezem vissza, hiszen egy akkor alakuló civil szervezet alapításában vehettem részt. Végigélhettem azokat a szép napokat, amikor mindenki óriási lelkesedéssel segítette, támogatta az indulást. *Bármilyen feladat adódott, azonnal volt rá jelentkező!* Volt jogász, aki az alapító okiratokat készítette el; más a találkozókra, közgyűlésekre biztosított helyiséget; vagy vállalta a könyvelési és pénzügyi feladatokat; és olyan is akadt, aki az informatikai háttérrel biztosította.

Ahogy azt már többször is megírtam, mi mindannyian Bogárdi János köpenyéből bújtunk elő. János már a 2000-es évek közepén megjelent az interneten RadixIndex elnevezésű adatbázisával és levelező fórumával. Lényegében ezen a platformon tudtak egymásra találni a hely- és családtörténet-kutatók.

Hétvégenként rendszeresen összejöttünk vállalati ebédlőkben, éttermekben, és igazán jól éreztük magunkat. Elhatároztuk, hogy tartunk egy nagy találkozót, amelyen megbeszéljük a „hogyan tovább” kérdését. 2010. december 4.-én a Várban több mint százan gyűltünk össze. Köztük olyan prominens személyiségek is megtiszteltek részvételükkel, mint pl. dr. Reisz T. Csaba a MOL [ma MNL – szerk.]

főigazgatója, dr. Harmath Arisztid a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság elnöke, dr. Márkusné Vörös Hajnalka a Veszprémi Levéltár igazgató helyettese, az Arcanum vezetői, a Heraldika könyvkiadó tulajdonosa. Az összejövetel egyik fő szervezője Sztrányai Ildikó volt, aki már előző este felhívott azzal, hogy vállaljam el a levezető elnök szerepét. Ildikónak nem könnyű ellent mondani. A találkozáson a napirendi pontoknak megfelelően több rövid előadás is elhangzott, végül a leglényegesebb pont következett: alapítsunk-e egyesületet. Jó szokás szerint többen hozzászóltak pro és kontra, majd a hátsó sorban egy bozontos, körszakállas úr megszólalt: „Szavazzunk, és bízzuk meg Hunyady Lászlót az egyesület megszervezésével!” Na, így lettem én Sztrányai Ildi és Beszeda Laci javaslati nyomán alapító elnök.

- *A MACSE 2012-es kárpátaljai kirándulásán nagy segítség volt a profi orosz nyelvtudásod. Most is hasznosítod még?*

- Igen, az orosz nyelvtudásomnak ezekben a napokban nagy hasznát veszem. A Nyugati pályaudvaron orosz-magyar tolmácsként segítem a menekülteket. Rikítóan világosképek kapucnimban könnyen felismernek. Nyolcvanasként valószínűleg az egyik legidősebb tolmács vagyok a platzon. Szívszorító történeteket hallok, amelyekről naplót, beszámolót írok és ezeket

a családtagjaimnak és a baráti körömnek is megküldöm.

- *Van más szenvedélyed is, amivel szívesen töltöd a szabadidődöt?*

- Mostanában leginkább a nyolc unokám szállítgatásával, menedzselésével foglalkozom, gépkocsimra feltettem egy „nagyapapa taxi” matricát is. Sőt, újabban az egyik barátomtól születésnapomra kapott sofőrsapkában vezetek. Ezzel rendszeresen mosolyt csalogok az emberek arcára. Közben írom és folyamatosan bővítem a családi ágakról szóló írásaimat. Hasonló korú nyugdíjas barátaimmal sokat utazgatok a világban.

- *Hogyan ítéled meg most az egyesületet, az elért eredményeket?*

- Az elmúlt 11 évben hatalmas pályáivet futott be az egyesületünk. Valósággal fogalom lettünk, nem csak a családtörténet kutatók, hanem a történészek, a kulturális élet szereplői között is. Ismernek minket, hivatkoznak ránk. Mindig jó érzés tölt el, amikor arra

gondolok, hogy ebben az építményben az általam rakott téglák is benne vannak. Tisztában vagyok azzal, mivel jár az elnöki tisztség elvállalása. Nagyra becsülöm az utódaimat. Mindig vannak bántó, néha vérig sértő beszélgetések, értelmetlen viták, amelyeket az egyesület vezetőinek is nehéz megélniük. Örülni kell az elismeréseknek, a dicséretnek, a kapott jó szónak. Az engem követő elnökök munkásságuk elején rendszerint kikérték a véleményemet, tanácsaimat. Később már kevésbé igényelték ezeket, hiszen saját elképzeléseiket kívánták megvalósítani.

- *Mint mondd, leginkább az unokáidat és a családi történetek megírását helyezed előtérbe. Azért ha már nem is húzod, a háttérben most is rendületlenül tolod a MACSE szekerét.*

- Amíg bírom erővel és az agyműködésem sem gyengül, mindig szívesen állok az egyesület rendelkezésére.



Kárpátalja 2012

Hol volt, hol nem volt...

Akár rejtvénynek is feladhatnánk hol készültek ezek a fotók, melyeket az egykori kirándulásokon részt vevő tagtársaink készítettek. Ők most nosztalgiáznak, a többiek törhetik a fejüket. Vagy már ők is?



Erdély 2011



Erdély 2011



Kárpátalja 2012



Kárpátalja 2012



Szlovákia 2013



Szlovákia 2013

— Emlékezünk —

Ebben a rovatban visszatekintünk régi eseményekre vagy megemlékezünk jeles egyesületi tagjainkról, akiket elveszítettünk. 2021-ben 10 tagunkat gyászoltuk: Jakabffy Gábor Béla, Kiss Jenő Ferenc, Gerő Szandra, Élő Zsolt, Fábiánné Fonai Melinda, dr. Elek András, Szirmay Gábor, Vilczek Béla, Lengyel Sándor, Szalai János és sajnos már idénre is jutott: Joó Csaba István.

A legutóbbi lapzárta óta eltávoztak közül most két társunkra emlékezünk. Fábiánné Fonai Melinda feledhetetlen alakját a következő számban idézzük meg, régi történetekkel.

In Memoriam

Mély megrendüléssel fogadtuk a hírt, hogy *Szirmay Gábor*, egyesületünk egyik alapító tagja, valamint a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság alelnöke 2021. augusztus 9-én elhunyt.



1951-ben, négyéves korában telepítették ki a családjával a Polgár mellett lévő, akkor Lenintanyának hívott házba, majd 1952-ben Polgárra költöztek egy vályogházba.

A nehéz indulást követően elvégezte a székesfehérvári GEO-t (ma az Óbudai Egyetem Geoinformatikai Kara), ezután az UVATERV (Út-, Vasúttervező Vállalat) mérnöke lett.

Munka mellett szerzett a Budapesti Műszaki Egyetemen építőmérnöki diplomát, és hamarosan komoly feladatokat bíztak rá: Egyiptomban egy Nílus-híddal foglalkozott, Tunézia és Líbia között vasútvonalat tervezett. Az UVATERV éveit követően a Novolit Rt. termelési igazgatója lett, emiatt a világ szinte minden tájára

eljutott. Így lett a vitorlázás a szenvedélye.

Az aktív mérnöki munka befejezése után kezdett igazán hozzá a családtörténeti munkákhoz. Alapító tagja lett a MACSE-nak, a kezdetektől fogva tevékenyen részt vett az egyesület életében. Még akkor is ott volt mindenhol derűsen és békésen, amikor mást talán egy neki jutott betegség ebben megakadályozott volna.

Amióta ismertem lelkesen, alázattal, pontosságra és objektivitásra törekedve írta könyveit a Szirmay családdal kapcsolatban. A genealógiai és heraldikai munkái a családtörténet-írás egyfajta különleges útkeresése volt úgy a feloldozás, mint a színvonal és kivitelezés tekintetében. A köteteket kézbe véve látható, hogy sem időt,

sem energiát, sem költséget nem sajnált, míg elégedett nem lett az aktuális művével. A munkássága növelte családja hírnevét.

Jó volt vele beszélgetni. Hangját soha nem emelte fel, a békét kereste. Személyes meghatározó emlékem, amely az emberi nagyságát és jó értelemben vett alázatosságát mutatja, hogy könyveiből tiszteletpéldányokat adott sokunknak az összejöveteleken. Nekem három könyvét is személyesen adta át: egyet a lakásán kaptam meg, kettőt pedig ő maga hozott el autóval az én lakásomig. Első alkalommal zavartan ültem be mellé. A következőnél már felszabadultan, mert tudtam, ez számára természetes.

Megtiszteltetés volt, hogy az egyesületünk koszorúját Gudenus János Józseffel közösen helyezhettük el a búcsúztatásán.

Szeretettel őrizzük meg szívünkben őt, az Embert. Gábor, hiányozni fogsz körünkől.

Várkonyi Tibor

Lengyel Sándor 1954-ben született Budapesten, Újbudán nőtt fel. Kitűnő tanuló volt. A Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karán erősáramú villamosmérnökként kapott diplomát 1978-ban. A távközlés területén helyezkedett el a MATÁV-nál és a Strabagnál is. Műszaki diszplécserként ment nyugdíjba.



Sanyi munkájában, magánéletében és a hobbijában is elkötelezett közösségi ember volt. Munkahelyén a szakszervezetben is tevékeny volt és bekerült az üzemi tanácsba, ahol többször megválasztották elnöknek. Négy gyerek édesapjaként igen intenzív közösségi életet élt a Nagycsaládosok Egyesületében.

Akkor lett hobija a családfakutatás, amikor egy családi legenda hatására elkezdte keresni, valóban rokonságban áll-e a nagy mesemondóval, Benedek Elekkel. A Benedek-családfa kapcsolódásait feltérképezve ez megerősítést nyert. Ezzel nem elégedett meg, elkezdte kutatni a Polákból Lengyellé vált, idevándorolt őseit.

A családkutatás adott neki új közösséget, a Magyar Családtörténet-kutató Egyesületet, ahol szintén aktív szerepet vállalt: másik hobbijának élve lett a szervezet rendezvényeinek fotósa. Minden egyesületi kérésre nyitott volt, s ennek is köszönhető, hogy 2015-ben a közgyűlés beválasztotta a vezetőségbe: a MACSE titkára lett. Bár az elnökségi ülések csendes résztvevőjének számított, mindig határozott véleménye volt a dolgokról és azt ki is mondta. Egy időre elhagyta az egyesületet és az elnökséget, de 2021 januárjában visszatért segíteni, mikor válságosnak ítélte a MACSE helyzetét. Miután úgy látta, hogy az új vezetőség képes lesz a helyzet kezelésére, háttérbe vonult. A továbbiakban megelégedett azzal, hogy a családkutatók körében töltötte a szabadidejét: vacsorákra, levéltári és temetői sétákra járt.

Halála előtt a Kecskeméti Fotómúzeum megbízásából Robert Capa családját kutatta.

Mindig mosolygós, csendes, de nem visszahúzó ember volt. Kérdemelte társai figyelmét és szeretetét.

Beszeda László



Elhunyt tagtársainkat nem feledjük! Olvashattok róluk honlapunkon:
<https://macse.hu/society/posztumusz.php>

— Bemutatózó —

Kutatások a Duna-Tisza közén,
a Bács-Kiskun megyei családfakutatók

A történet 2019-ben indult. Végső István, akkor a Honismereti Szövetség titkáráként segítette egy Bács-Kiskun megyei kutatócsoport létrehozását és elvállalta annak vezetését is.

Az első eseményre 2019. november 15-én került sor. Ari Ilona és Kónya Zsuzsanna családtörténet-kutatók a kiskunhalasi Városi Könyvtárban „Mi terem a családfán?” címmel tartottak előadást. Akkor a Pásztortűz Egyesület támogatta és segítette a program lebonyolítását.

Ezután a pandémia megakasztotta a további szervezést, leginkább online folyt a kapcsolattartás egészen 2021 januárjáig. Ekkor a MACSE a Nemzeti Együttműködési Alap által nyújtott támogatási lehetőségek felhasználá-



sával fórumot kezdeményezett, amelyre a Zoom felületén került sor. Újrakezdődött a toborzás, több helyen megjelent a csoportba való belépés népszerűsítése.

2021. július 23-án a kiskunhalasi Csipke Hotel konferenciatermében tartottunk családfakutató minikonferenciát. Lakatos Andor, Ari Ilona és Végső István szakmai előadásait hallhatták a résztvevők. A megyei családfakutatók mellett a szolnoki Aba-Novák Agóra Kulturális Központ Családkutató Klubjának a városba látogató tagjai is ott voltak. Ez újabb lendületet jelentett.

A következő alkalomra november végén került sor. A Kecskeméti Református Egyházközség



dísztermébe szerveztük a programokat. A résztvevőknek elsőként Szatmári Judit, a Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Levéltárának levéltárosa tartott előadást. Majd Bíró Éva, a Kecskeméti Református Egyházközség Könyvtára és Levéltárának levéltárosa, végül pedig Lakatos Andor, a Kalocsai Főegyházmegeyei Levéltár főlevéltárosa adott tájékoztatást. Az előadások, az azt követő fórum és egy kis kötetlen beszélgetés után a Kecskeméti Református Egyházközség Könyvtárát és Levéltárát egy vezetett túra keretében tekintették meg az érdeklődők.



Kezdetektől fogva igyekeztünk figyelembe venni a csoport elvárásait. Felmértük a megyei levéltárral kapcsolatos meglátásaikat. Minden programunk kapcsán próbáltuk az elképzeléseket összegyűjteni. Egyéb szakmai,

kutatás során felmerülő igényekre is rákérdeztünk. Rendszeresen, hetenként vagy kéthetenként küldünk e-mailben ajánlót szakmai oldalakról, aktuális vagy érdeklődésre számot tartó témákról.

Terveink között szerepel újabb találkozók szervezése, az online kapcsolatok további fenntartása. A közel 30 fős csoport nem homogén. Sokan a települések múltját kutatják, mások családtörténetet. Többen is a megye határain kívül érdekeltek. A csoport nem tartozik közvetlenül a MACSE szervezetéhez, de szorosan együttműködik vele. Nincs tagdíj, csupán egy részletes bemutatkozás és a lehetőségekhez képest aktív részvétel szükséges.

Végső István

Jelentkezés a csoportba:

istvan.vegso@gmail.com



— Kutatás, tanulmány —

A mezőtárkányi Nagy család ragadványneve,
avagy a Pellác név nyomában

Berecz Krisztián (kriszberecz@gmail.com)

A falvakban az emberek között szorosabb a kapcsolat, jobban ismerik egymást. Van néhány családnév mely felszaporodott, így a kis lélekszámú közösségekben gyakoribbak az azonos vezetéknevek. Ezek miatt nagyon elterjedtek a ragadványnevek. A régen használatosak mára eltűnően vannak, de még az öregek emlékeznek rá. Ezek sokszor nem csak egy emberhez tartoztak, hanem az egész családra vonatkoztak, sőt, több generáción keresztül öröklődtek is. A ragadványneveket hozzákapcsolhatták az egyén nevéhez, így az három (vagy akár több) eleművé is válhatott,¹ olykor azonban helyettesíthette is a vezetéknevet.

Őseim egy része Mezőtárkányról² származott, ahol igen sok, különböző eredetű Nagy család élt és él még a mai nap is. Itt is kialakultak különböző ragadványnevek,

melyekről a *Mezőtárkány történetéből*³ című könyvben olvashatunk. Ebben egyeseknél leírják azok keletkezésének magyarázatát is, így megtudhatjuk, hogy viselője szavajárásáról, testi jellemzőjéről, vagy éppen a foglalkozásáról kapta a megkülönböztető nevét.

Családfakutatásom kezdetén az egyik nagymamám, Berecz Tiborné Nagy Rozália mesélte, hogy őseinket régebben Pellácnak is hívták. Ez a ragadványnév megtalálható az említett könyvben, mely szerint ezt a nevet Nagy László (1878-1949) viselte, aki Rozália nagyapja volt. Többször elmondott egy versikét, amelyben a Pellác név is szerepel és az ő dédapjáról, Nagy Mátyásról (1836-1917) szól:

Pellác Matyi a padon,
macskát árult madzagon.
A madzagja elszakadt,
Pellác Matyi ott maradt.

A versike felől azután kezdtem különösen érdeklődni, hogy az egyik változatát felfedeztem egy gyermekkönyvben. Ebben Kovács Mari neve szerepel, aki a macskát rángatja.⁴ Próbáltam kutakodni utána, de sajnos kevés sikerrel jártam. Annyi bizonyos, hogy ez egy igen régi „névrecsúfoló” gyerekvers. Az *Ethnografia* folyóirat 52. évfolyamszámában⁵ ennek újabb változatát találjuk meg. A Hajdúböszörményben gyűjtött rigmusban pedig Gyurka cigány szerepel.

Azonban térjünk vissza magára a Pellác névre. Sokat gondolkodtam azon, mikor keletkezett és mi lehet az eredete ennek a ragadványnévnek. Vajon eredetileg családnev volt vagy mindig is megkülönböztetésként viselték? Mi lehet a jelentése?

¹ Például: Mezőtárkány településnél Nagy Mezey János és Kis Mezey János neve szerepel a MNL HML IV-7/b öi.570 számú összeírásban.

² Mezőtárkány község Heves megyében a Füzesabonyi járáshoz tartozik.

³ Sipos Attila (szerk.): Mezőtárkány történetéből - Mezőtárkány 20. századi népi emlékezete, korabeli újságcikkei és levéltári forrásai, Mezőtárkány értékei. Mezőtárkány, 2014. 82-86. o.

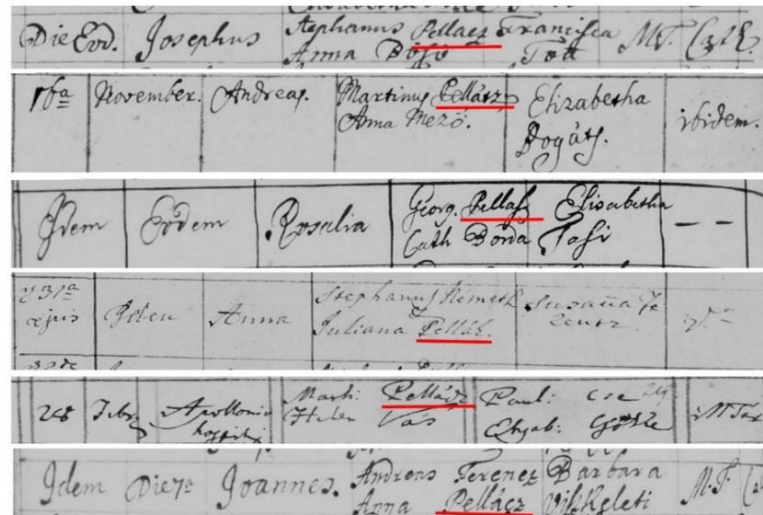
⁴ „Kovács Mari a padon, macskát rángat madzagon...” Ez a vers megtalálható az interneten is: https://vers-sarok.blog.hu/2011/07/30/mondokak_11 (letöltés: 2019. augusztus)

⁵ N. Bartha Károly: Névrecsúfoló gyerekversek. Ethnografia LII. 1941. 126-132. o.

A *Mezőtárkány történetéből* című könyvben a név keletkezéséről sajnos nem írtak semmit. Valószínűleg azért, mert már senki nem élt, aki emlékezhetett volna a létrejöttére.

A ragadványnév régi eredetéről akkor bizonyosodtam meg, amikor felfedeztem a 18. századi mezőtárkányi római katolikus egyházi anyakönyvekben. A következő változatokban írták le: Pellacz, Pellátz, Pellasz, Pellák, Pellác.⁶ A keresztelési anyakönyvben a legelső bejegyzés 1758-ból való, ahol az anyának a neve volt Pellác, majd 1766-ban az apát, a legutolsó előfordulásokban ugyanitt 1800-ban az apát, 1832-ben az anyát nevezték így. Összesítve 16 keresztelési bejegyzésben az apánál, 7-ben pedig az anyánál fordult elő. Ez bizony elég kevés alkalom. Ráadásul az összes ilyen nevű személyt máshol Nagy családnévvvel illeték. Ezen adatok alapján a Pellác nevet ragadványnévként azonosíthatjuk.

Érdekes, hogy a halotti anyakönyvben 1710-1820 között csak egy bejegyzést találtam: 1820. április 10.-én Nagy Pellátz János 60 évesen hunyt el. Ráadásul a házasságoknál 1710-1820 között



Pellác előfordulások a mezőtárkányi keresztelési anyakönyvben

sem az egybekeltek, sem a tanúk között nem bukkant fel a név.

A további kutatásban a mezőtárkányi összeírások sem segítettek, mivel a Pellác azokban egyáltalán nem fordul elő. Az 1715-ben és 1720-ban készült országos összeírások nem említenek Nagy nevet Mezőtárkányon. Az első bejegyzés 1724-ből⁷ való, amely alapján Nagy Mihály nevezetű ember élt a faluban. Az anyakönyvi hiányosságok miatt Mihályt kezdetben nem tudtam a családhoz kapcsolni. 1728-tól⁸ egy újabb Nagy famíliát is említenek, a későbbiekben pedig megszorodnak a Nagy vezetéknevű családok.

Az anyakönyvi kutatás alapján a Nagy/Pellác család az 1730-as

években már biztosan a településen volt. Soós Imre munkáiból⁹ tudjuk, hogy a török kiűzése után Heves vármegyébe és környékére az északi vármegyékből jelentős számú betelepülő érkezett. Feltételeztem, hogy ez a család ugyancsak északról költözött be Mezőtárkányba a 18. század elején, és a Pellác név megfejtése érdekében ezen a vonalon indultam el.

Hónapokkal később, mondhatni véletlenül találtam rá egy újabb nyomra, amikor hasonló dokumentumokat böngésztem Felnémet településen. Az 1718-1724 között keletkezett összeírásokban¹⁰ szerepel Pellác Mihály,

⁶ FamilySearch film: 004659098, kép: 245, 195, 231, 199, 443, 183, 245

⁷ MNL HML IV-7/b öi.565

⁸ MNL HML IV-7/b öi.570 Nagy Ferenc említése, aki Füzesabonyból költözött át.

⁹ Soós Imre: Heves megye benépesülése a török hódoltság után. Eger, 1955; Soós Imre: Hevesmegye községei 1867-ig. Eger, 1975.

¹⁰ MNL HML IV-7/b öi:554, öi:561, öi:561/2, öi:563, öi:566

és az is kiderült, hogy ő Mezőtárkányra¹¹ költözött. Ennek időpontja 1723 lehetett, mivel 1724-ben a lajstromok már itt említik Nagy Mihály néven. A két személyt egyesítve megtaláltam a közös őst, aki a családot alapította és Mezőtárkányra költözött. A felnémeti összeírásokban Mihályt a következő nevekkel illeték: Pelrlácsi, Pellác, Pellács.¹²

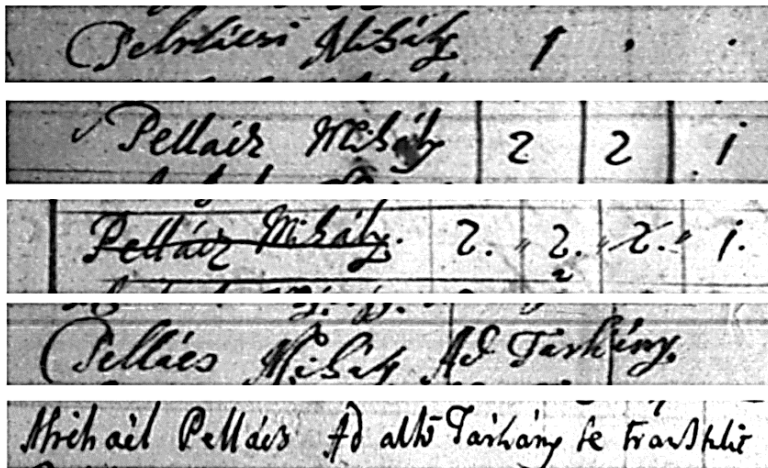
Pellács, Péllacs neveket írtak be. 1730-ban született az utolsó csemetéjük. Katalin 1756-ban halt meg 58 évesen, és a halotti bejegyzésben Nagy Katalinként volt feltüntetve. Sajnos nem lehet eldönteni, milyen rokonságban állt Pellác Mihállyal, valószínűleg a lánya lehetett.

Felnémeten előkerült további Pelláchoz kötődő anyakönyvi

ben Mezőtárkányon és Felsőtárkányon a matrikulák hiányosak. Ilona valószínűleg 1735-1738 között elhalálozott, de a halotti anyakönyvben hasonló okok miatt ennek sincs nyoma. Az adatok arra utalnak, hogy Jakab István újra megnősült és 1739-től már Molnár Klárától születtek gyermekei. Pellác Ilonáról így sajnos nem lehet megállapítani, hogy milyen módon kapcsolódik a családhoz, valószínűleg ő is Mihály gyermeke lehetett.

Mivel az összeírások csak a családfőket említik, ezért nem tudom, hogy Nagy/Pellác Mihályék hányan költöztek át Mezőtárkányra. A felnémeti adatok alapján 1719-től¹³ a családfő mellett élt még egy 15 évnél idősebb férfi, aki valószínűleg a fia lehetett. Mivel az anyakönyvi források hiányosak, ezért sajnos sok a bizonytalanság. A Pellác név alapján Mihálynak két felnőtt fia lehetett, János és Márton, mindketten az 1700-as évek elején születtek és Mezőtárkányra kerültek. János volt az én nagymamám egyenes ági őse, akit az anyakönyvek alapján bizonyítani lehet.

Nagy/Pellác Mihály származására nincsenek adatok. A *750 éves Felnémet*¹⁴ című könyvben



Pellác Mihály neve a különböző felnémeti összeírásokban

Áttanulmányoztam a felsőtárkányi anyakönyveket a Pellác nevet keresve, mivel Felnémet abban az időben ennek a településnek a leányegyháza volt. Ezekben szerepel Pellác Katalin neve, aki Fekete Gergely felesége volt. A házassági bejegyzésben 1717-ben még a Nagy Katalin nevet viselte, gyermekei születésénél pedig *Pellác*,

megjelenés is: Pellác Ilonának és Jakab Istvánnak 1727-1735 között születtek a gyermekeik. Egy keresztelést a házasságok között találtam meg. A bejegyzésekben a következő variációk szerepeltek: Pellács, Pellacs, Pellác, Perlac, Pellác. Sajnos a házasságuk nem került elő, mert az 1720-as évek-

¹¹ A település nevét az összeírásokban sok helyen Tárkány vagy Alsótárkány formájában írták le.

¹² FamilySearch film: 007994658, kép: 333, 431, 441, 538; film: 007994659, kép: 317

¹³ MNL HML IV-7/b öi.561

¹⁴ Vágner Lászlóné (szerk.): 750 éves Felnémet. Eger, 2011. 15. o.

említést tesznek Nagy Istvánról, aki 1706-ban Rozsnyóról költözött be a faluba, azonban őt semmilyen módon nem tudom a családhoz kapcsolni. Mihály 1739-1750 között halhatott meg, halálozási bejegyzése nincs meg Mezőtárkányon, ebben az időszakban hiányos a halotti anyakönyv. A család azért tarthatta meg a ragadványnevét, mert Mihállyal együtt mások is átköltöztek Mezőtárkányra, akik a családot Pellác névvel illették.

A Pellác név eredetével kapcsolatban kétféle elméletet állítottam fel. Az első alapján a család szlovák származású és lehet, hogy az ottani nevüket cserélték le Nagyra, így az eredeti nevük Pellác vagy annak egy változata. A FamilySearch honlapján az indexelt adatok között keresgélve szlovák területen számtalan hasonló nevet találunk: Pelec, Pellech, Pellach, Pélách. Nevek eredetével foglalkozó cikkekben és könyvekben ezek után kezdtem kutatni.

A *Névtani Értesítő* 35. számában

olvashatunk szlovák eredetű családnevekről,¹⁵ amelyben találunk egy hasonlót: Pelehács. A cikk szerint ez vagy a pelech (barlang, odú) vagy a plehá (bádóg, bádóg-edény) szóból származtatható. Egy másik forrás, a *Szlovákok Békés megyében*¹⁶ említést tesz a Pellach névről, mely az írás szerint a Pellágiusból keletkező apai eredetű név. Eljátszottam a gondolatot, hogy a Pellác esetleg a Pellach módosult változata.

Ezzel az a probléma, hogy az anyakönyvek és az összeírások sehol sem említik, hogy a család szlovák származású lenne. Az anyakönyvek ráadásul sokféleképpen írták le a nevet, néhol a Perlác illetve a Perlász alakot használták. Valamint véleményem szerint semmi sem indokolta, hogy a család elhagyja az eredeti szlovák nevét és felvegyen egy olyan nevet, amely gyakori volt Magyarországon. Azonban lehetséges, hogy a család elmagyarosodása jóval korábban történt, és mire Felnémetre kerültek, már magyar családnak számítottak.

A másik lehetőség szerint a Pellác név helynévi eredetű ragadványnév. Az anyakönyvekben különböző írásmódokban jelenik meg. Közülük a Perlác, Pellász, és különösképpen a Pelrlácsi¹⁷ forma árulkodó. Kázmér Miklós *Régi családnevek szótára* című könyvében¹⁸ a Perlászi név változatai a Perlázy, Perlaczy, és a Gömör megyében található Perlác falu nevéből alakult ki. Kniezsa István tanulmánya¹⁹ szerint a Perlác név -i képző nélküli helynévi eredetű magyar családnév. A falu mai neve Kisperlász, Rozsnyótól délnyugatra 23 kilométerre található légvonalban. A település wikipédia²⁰ oldalán olvasható, hogy a történelem során Prelaz, Perlaz, Perlak, Perlasz, Perlacz formában említették a források. Az első katonai felmérés térképén²¹ is Perlacz van feltüntetve. A Velemjáró²² honlapon kicsivel többet tudhatunk meg róla: „1558 körül lakossága evangélikus hitre tért. [...] A század végén a török pusztítás miatt lakossága megfogyatkozott, 1580-ban hat jobbágyát írták

¹⁵ Mizser Lajos: Szlovák eredetű családnevek Bereg megyében. In: *Névtani Értesítő* 35. (2013) 179-194. o.

¹⁶ J. Pr. Bella: Szlovákok Békés megyében. In: Szabó Ferenc - Krupa András (szerk): *Szlovákok Békéscsabán. Békéscsaba*, 1980. 33-70. o.

¹⁷ Ez a forma szerepel a legkorábbi forrásban, amely 1718-ból való: MNL HML IV-7/b öi.554

¹⁸ Kázmér Miklós: *Régi magyar családnevek szótára*, XIV-XVII. század. Budapest, 1993. 843. o.

¹⁹ Kniezsa István: A magyar és szlovák családnevek rendszere. In: *Helynév- és családnévvizsgálatok*. Budapest, 2003. 340. o.

²⁰ <https://hu.wikipedia.org/wiki/Kisperl%C3%A1sz> (letöltés: 2019. október)

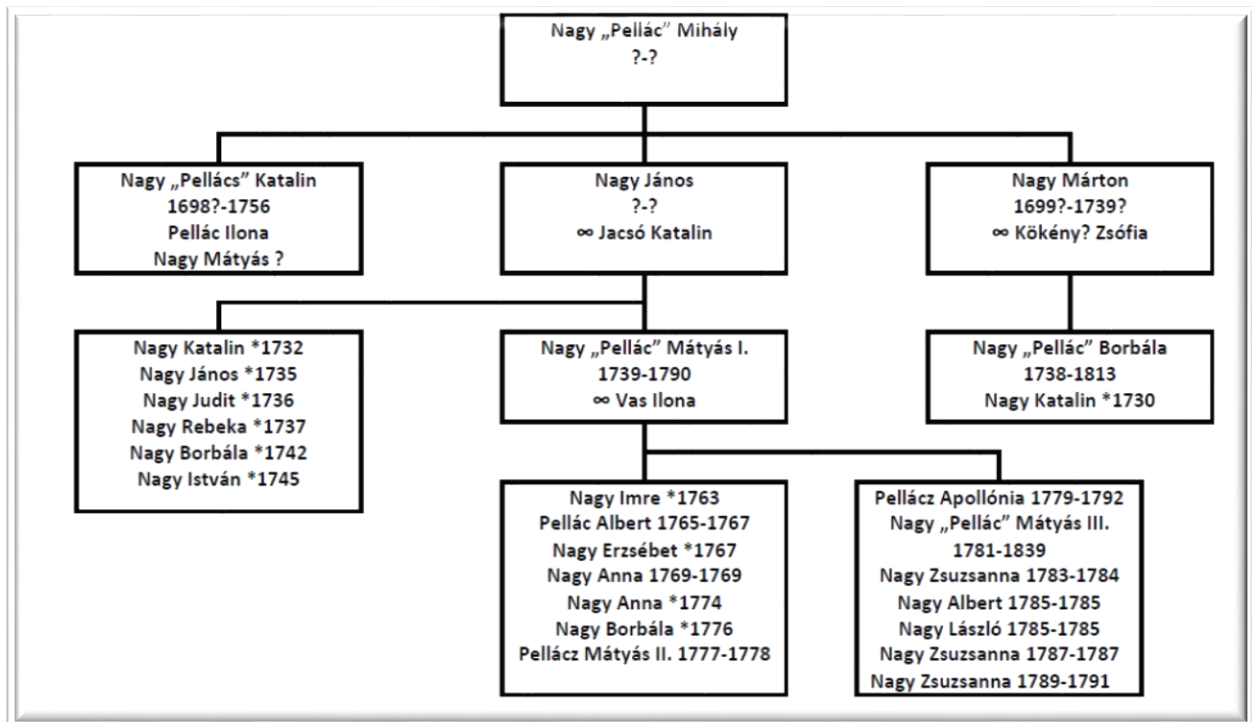
²¹ <https://mapire.eu/hu/map/firstsurvey-hungary/?zoom=14&lat=48.58390427&lon=20.23925018> (letöltés: 2019. október)

²² <https://www.velemjaro.sk/telepulestar/kisperlasz> (letöltés: 2019. október)

össze, 1598-ban házainak száma 12 volt. Népeiségének nagy része elvándorolt az Alföldre, helyükre a murányvölgyi és garamvölgyi vlach falvakból érkeztek új beköltözők. 1682-ben a törökök, majd a zsoldos csapatok átvonulása során teljesen elpusztult”. Lehetséges, hogy a család ősei a 18. század folyamán, vagy még korábban költöztek el a faluból, és ha evangélikus vallásúak voltak, akkor áttértek a római katolikus hitre.

Én inkább a második elméletnek vagyok a híve, vagyis a Nagy/Pellác család ősei valamikor Perlác településről származtak. Mivel egyértelműen bizonyítani nem tudom, ezért az elsőt sem vehetem el teljesen. Annyi bizonyos, hogy a család a felvidékről származik, és a ragadványneve több mint 200 évig öröklődött.

A családalapító Nagy „Pellác” Mihály leszármazási táblája:



A Bretschneider család bárói ágának,
az Inkey és a Lóderer családoknak leszármazása a Láng,
Sótonyi, Szablya, Szily és Csereklyei családokban napjainkig.

Dr. Barsi Béla (drbarsibela@gmail.com)

Személyes kapcsolataim révén elég jó áttekintésem van a címben szereplő családok életéről, múltjáról. Tanulmányomhoz olyan forrásdokumentumok is rendelkezésére álltak a családi szájhagyomány mellett, amelyek egy száraz genealógiai kutatást is színessé tesznek.

A családi események egy részét eredeti egyházi és állami anyakönyvi bejegyzésekben is sikerült felkutatni az interneten a FamilySearch (továbbiakban FS) filmfelvételei révén.

A Láng, Szily és Csereklyei családok báró Bretschneider József és Lóderer Terézia frigyéből eredeznek leányágakon át. Az Inkey család nemzedékrendi tábláján (Nagy Iván¹) találkozunk báró Bretschneider Frigyesel, aki pallini Inkey Ottilia férje volt. Innen követhető fiúágon a Sótonyi (Szélig) család leszármazása. Frigyes apja Frigyes Vilmos volt, a bárói cím szerzője.

A Bretschneider család bárói ága

A bárói címet 1843. szeptember 28.-án I. Ferdinánd osztrák császár adományozta gróf Inzághy Károly udvari kancellár által **Bretschneider Frigyes Vilmos** altábornagynak a napóleoni háborúkban való bátor helytállásáért. Életrajzát Réfi Attila művéből² ismerjük. Birodalmi német katonacsaládból származott. Született 1770-ben Usingenben (Nassau-Usingen Fejedelemség, Német-római Birodalom), meghalt 1846. június 2.-án Milánóban (Lombard-Veneto Királyság). Apja Heinrich Gottfried von Bretschneider nemes katonatiszt, szász-porosch őrnagy, aki 1739. március 6.-án született a szászországi Gerában, családja birtokán. 1777-től 1782-ig Magyarországon élt és a budai egyetem könyvtárosa volt³. 1810-ben halt meg. Felesége Henriette Catharina Gewel volt.

¹ Nagy Iván: Magyarország családai címerekkel és nemzedékrendi táblákkal. Pótlék kötet.

² Réfi Attila: A császári és királyi ulánuszerekek törzstisztjei a francia háborúk idején (1792-1815). Életrajzi lexikon.

³ Szent-Királyi Margit: H. G. Bretschneider első budai éve (1777-1782).



Az adományozó levél



Bretschneider címér



Báró Bretschneider Frigyes Vilmos

Nagyapja Gottlieb Dániel Bretschneider (1677-1751) volt, kinek felesége Johanna Dorothea Behr (házasságkötés 1711). Dédapja Johann von Bretschneider (1645-1701), ükapja Martin von Bretschneider (1610-1688), szépapja Mathes von Bretschneider (1580-?).

Frigyes Vilmos maga is katonatiszt, a nassau-usingeni hadsereg őrnagya. Író, költő, cs. k. udvari tanácsos, később 1780 és 1784 között a Magyar Királyi Egyetem igazgatója.

A katonai ranglétrán gyorsan emelkedett: 1788-ban hadapród, 1790-ben főhadnagy, 1795-ben a Lichtenstein huszárezred őrnagya, 1799-ben kapitány, 1801-ben Károly főherceg ulánuszredében másodőrnagy, 1805-ben a Lichtenstein huszárezredben első őrnagy. 1807-ben már alezredes, 1809-ben ezredes és a 9. számú Frimont-huszárezred parancsnoka. 1815-ben elnyerte a Katonai Mária Terézia Rend lovagkeresztjét. 1823-ban Dél-Itáliába vezényelve dandárparancsnok, 1830-ban altábornagyi előléptetéssel

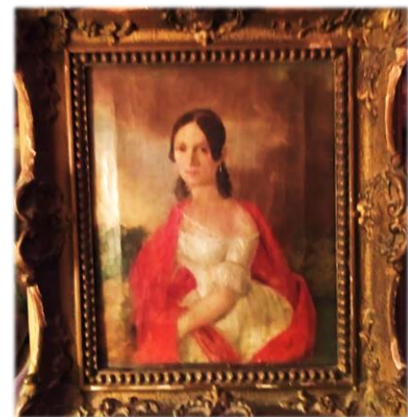
Piacensa, 1837-ben Milánó erődparancsnoka lett. 1801 decemberében francia hadifogságban is volt, amelyből egy hónap után csere folytán szabadult. 1831. szeptember 17.-től haláláig a 10. számú III. Frigyes Vilmos király huszárezred másodtulajdonosa volt.

A toszkánai cs. k. Tudós Társaság Akadémiájának is tiszteletbeli tagjává választották apja emlékiratainak rendezése során kifejtett tevékenységért. Kitüntetései: Mária Terézia-rend (1815), a Leopold-rend (1821), a páрмаi Szent György-rend (1841), a lengyel Fehér Sas-rend (1846), az orosz Szent Anna-rend I. osztály, valamint a Piemonti Szent Mauritius- és Lázár-rend chevalierje.

Őrnagyként vette el Tekla Kaczanowskát. Egy Frigyes nevű fiuk született (Galícia, 1802. július 17.), későbbi huszárcapitány.

Báró Bretschneider Frigyes a Somogy megyei **pallini Inkey Ottiliát** (pallini Inkey Ádám és raiki Raik Marianna leányát) vette feleségül, ahogyan a fentebb említett Inkey családot ábrázoló II. nemzedékrendi táblán látható.

Nagy Iván leírásában ezen ősi nemesi család, az Inkey Loránthok már az 1500-as évek elején Zala megyében éltek. Ma élő leszármazottainak felkutatása a cikkünkben keresettektől eltekintve, meghaladja a lehetőségeimet.



Inkey Ottília

I. tábla.

I. Ferencz 1680—1703.
(Horváth Dorottya.)

I. János 1717-32. zalai alisp. 1735. kir. tan. †1747. (Szegedy Mária.)	György † 1693. Zsuzsi Ilona.	N. (Draskovichné.)	Mária (rasznayai Boesky.)
Petronella I. Gáspár Skolasztika I. Boldizsár Agnes Esztor Pál II. Fer. (b. Sennyey tábornok 1740. sz. 1726.†1792. apáca apáca pauli- † Antal † 1776. orsolya apáca zalai alisp. 1744. 1738. nus. özü. 1784.) (olasznő.) Pozsonyban. kir. tan. †	(1. sz. Nagy Julia 2. Ürményi Kata. 3. f. Kelez Eleonora. 4. Hojen Magdolna.) Folytat. a II. táblán.		
Károly 1800-7. Somogyi alisp. kir. tan. (Jeszenovszky Anna.)	Inocentia (b. Greven.)	Mária (b. Sennyey Pál.)	Jozéfa (b. Majtény József.)
I. Antal † 1830. táblabíró (tarródházi Kis Jozéfa) Iharos-Berényben.	József tbíró 1845. (gr. Batthyány Gábrilla.)	Zsigmond 1847. Somogyi köv. (gr. Batthyány Antónia.)	III. János † 1808. cs. kir. kamarás (gr. Hódiez Janka.)
István. II. László.	Béla.	II. Antal.	Gábrilla.

I. Boldizsár, ki az I. táblán.
sz. 1726 † 1792. kir. tan. alispán.
(1. szalapataki Nagy Julia.
2. Ürményi Kata † 1772.
3. fül. Kelez Eleonora † 1793.
4. Hojen Magdol. özü. 1793.)

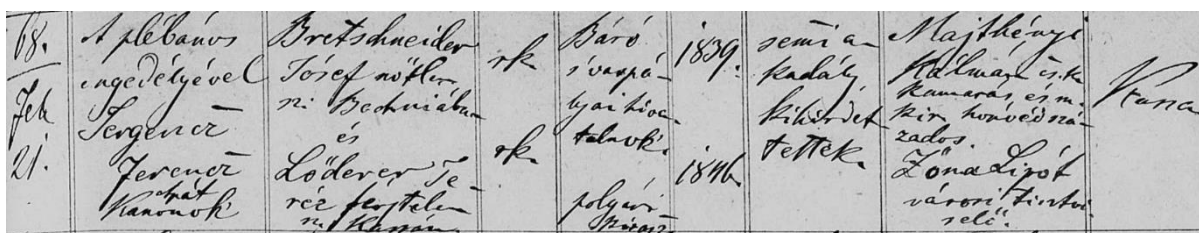
1-től Imre sz. 1759.† 1813. zalai alisp. kir. tan.	Mária (tóti (Som- Lén- sich † 1796. gyel Antal.)	Zsófia 2-t. Meny- 1772-t. 1773-t. hért sz. 1771. † 1796. (b. Triangi Carolina.)	3-t. Ferencz I. Ádám II. Já- sz. 1775† 1836 sz. 1778. †1842. követ 1812. † 1845. oct. 30. (Rayky (b. Maj- Carolina.) Mária.) (b. Horváth Eduard.)	II. József sz. 1778. † 1849. oct. 30. (b. Maj- Mária.) thényi Erzse.)	
1. Jeszenovszky N. 2. gr. Széchen Antónia.)	2-től Julia sz. 1784. † 1848. zolyomi főisp. (nkéri Kis Jozéfa.)	Ferdinand sz. 1829. jun. 11. 1860. kőrösi alisp. köv. (gr. Deym Ludmilla.) Ferdinanda. Gábrilla.	Ottília (b. Bretschneider Fridrik.)	II. Gáspár sz. 1800. † 1854. volt alszbíró (Gludovác Mária.)	
		I. László.	Ádám v. képviselő 1861.	Kálmán.	
Eduard sz. 1808. tábornok 1856. auzst. báró.	Sándor (Csúzy Antonia.) Melánia (b. Duka György.	Edmund (gr. Keglevich Gizella.)	Kázmér (gr. Berchtold Eleonora.)	János v. honv. (Csányi Elek.)	Szidónia (Csányi Elek.)

Jozéfa 1793. (Adamovics Antal.)
II. Boldizsár 1794. fannló.

A pallini Inkey család I. és II. nemzedékrendi táblája

Báró Bretschneider Frigyes és pallini Inkey Ottilia 1828. augusztus 27-én kötött házasságából születtek: Anton (1829), Eleonóra (1831), Regina (1838) és 1839. szeptember 5.-én Bochnián (Galícia) **József Pál** nevű fiuk. József elvégezte a bécsi Pázmáneumot. Felszentelése előtt - mikor már Regina nővére a miseruháját hímezte – nagyapja hatására visszalépett (családi krónika).

József Pál feleségül vette **Löderer Terézia Antóniát**, akinek szülei Löderer András szállodatulajdonos és Sona Mária voltak. A Schalk-házban volt vendéglőjük. Terézia 1846. október 25.-én született Kassán, házasságkötése is a felvidéki városban történt.



Báró Bretschneider József és Löderer Terézia házassága: 1871. február 21. FS film: 4948425, kép: 325.



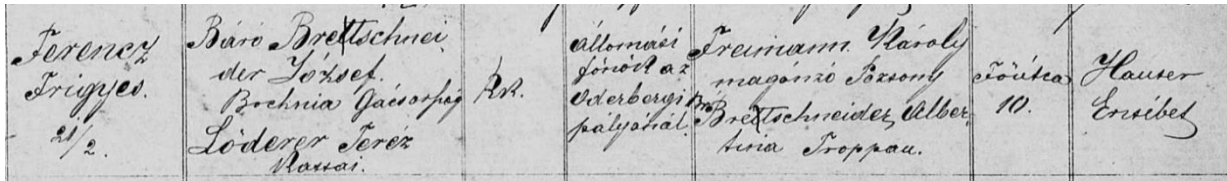
Báró Bretschneider József



Löderer Terézia

A családi fáma szerint báró Bretschneider József részt vett abban a magyar és osztrák tiszteket is sorai között önkéntes különítményben, amelyet I. Miksa mexikói császár feleségének, Saroltának védelmére apja I. Lipót belga király küldött Mexikóba. A szerencsétlen Miksa kivégzése után (1867. június 19.) tért vissza, útközben elsüllyedt egyik hajójuk a császári vagyonnal. Ferenc József előzetesen előléptetését ígerte, ezt azonban az udvari audiencia során visszavonta. József ekkor az uralkodó előtt letette a kardját, sarkon fordult és eltávozott. Így válik érthetővé, hogy a híres katonacsalád leszármazottja miért tért át civil pályára és lett „vaspálya hivatalnok” illetve állomásfőnök Oderbergben, amint ez gyermekük alábbi matrikulából kiderül.

Báró Bretschneider Józsefnek és Löderer Teréziának öt gyermeke született: Károly Adalbert (1872-1902), **Ferenc Frigyes** (1878-1939), **Albertina** (1880-1960), Antónia (1886-1893), Jozefa (1886-1893)



Ferenc Frigyes matriculája: Kassa, 1878. március 03. FS film: 4948122, kép: 610.

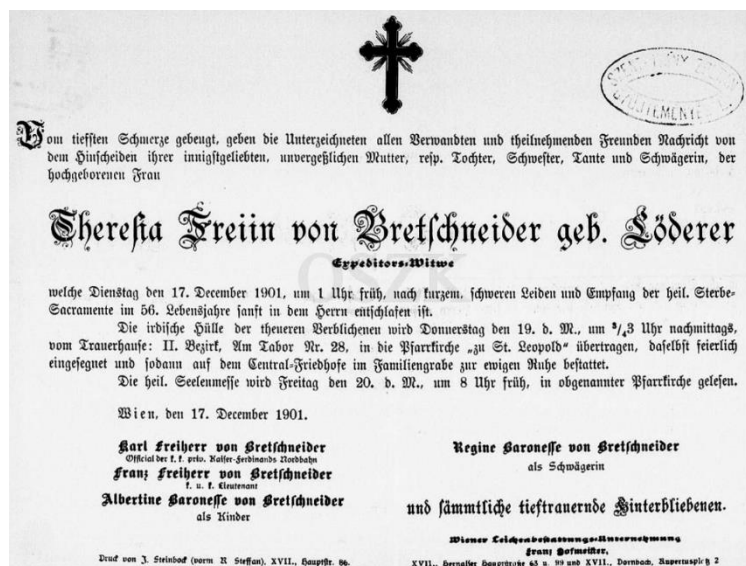
Albertina révén a báró Bretschneider család leányágon a Láng családban származott tovább.

Fivére Ferenc Frigyes 1906. szeptember 08.-án feleségül vette Löffler Klementinát (1879). Klementina leányuk (1908) dr. Sótonyi (Seeling) Egonnal kötött házasságot. Ilyen módon került a Láng és a Sótonyi család rokonságba és szoros barátságba egymással. Mivel Klementina öccse Frigyes gyermektelenül halt meg, a Bretschneider bárók férfi ágon kihaltak.



Bretschneider Frigyes

Lóderer Terézia egy évvel férje, báró Bretschneider József halála után 1901-ben hunyt el Bécsben. A családi krónika szerint Albertina leánya első báljára készült, mikor édesanyja sajnálkozva közölte vele, hogy rosszuléte miatt tante Regina fogja gardírozni. Kérte, hogy úgy viselkedjen, mintha ő is ott lenne. Ez volt élete utolsó intenciója leányához, mert utána kómába esett és 55 évesen meghalt. A sors útjai kiszámíthatatlanok, mert ezen a bálon ismerte meg Láng Józsefet.



Lóderer Terézia gyászjelentése 1901. december 17.

Láng József (Versec, 1876) biztosítási szakember, a nagybirtokosok által vezetett agrár- és szövetkezeti mozgalmak tevékeny résztvevője volt. Biztosítási pályafutását 1903-ban Bécsben kezdte meg, ahonnan Budapestre a Duna Biztosító Társaság matematikai osztályára került. 1904-ben már a Gazdák Biztosító Szövetkezete életosztályának igazgatója, 1914-ben ügyvezetője, 1916-ban vezérigazgatója. Az intézet vezetésében elsősorban a kiscgazdák és kistermelők érdekeit képviselte. Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület (OMGE) választmányi, a Hangya, a Magyar Mezőgazdák Szövetkezete és a Futura igazgatósági tagja volt.¹ A hazai mezőgazdaság fejlesztése körül szerzett érdemei elismerésül 1920-ban Magyar Királyi Gazdasági főtanácsossá nevezetett ki. 1921-ben részt vett a Magyar Távirati Iroda újjászervezésében, hosszú időn át igazgatóságának tagja. A Magyar Rádió fő részvényese volt 1943. augusztus 14.-én bekövetkezett haláláig. A források Versecet jelölik meg születési helyként, de az alábbi, Láng József saját kezűleg írt családfájából kiemelt rész bizonyítja, hogy a csehországi Srakonicon született 1876. szeptember 18.-án és másnap keresztelték meg római katolikus vallás szerint. (Egy forrás szerint Versecen állami főreáliskolát végzett, amely után Bécsbe került. Emellett szól, hogy nagybátyja Lang Lajos Versecen 1910-ben képviselői választáson szerepelt.²) Családi elbeszélés szerint Lang Lajos is magyarosította nevét. Jogász volt, Budapest főváros törvényhatósági bizottsága közgyűlésein is részt vett.³ Budapesten halt meg, sírja Farkasréten volt. A kéziratos életrajzban olvasható a Lang család névmagyarosítása Lángra. Az írott családfából - melyből kiderül származása is - Láng József egy-egy példányt adott át a gyermekeknek. A következő oldalon lévő dr. Láng Lajos fia kapta.



Láng József

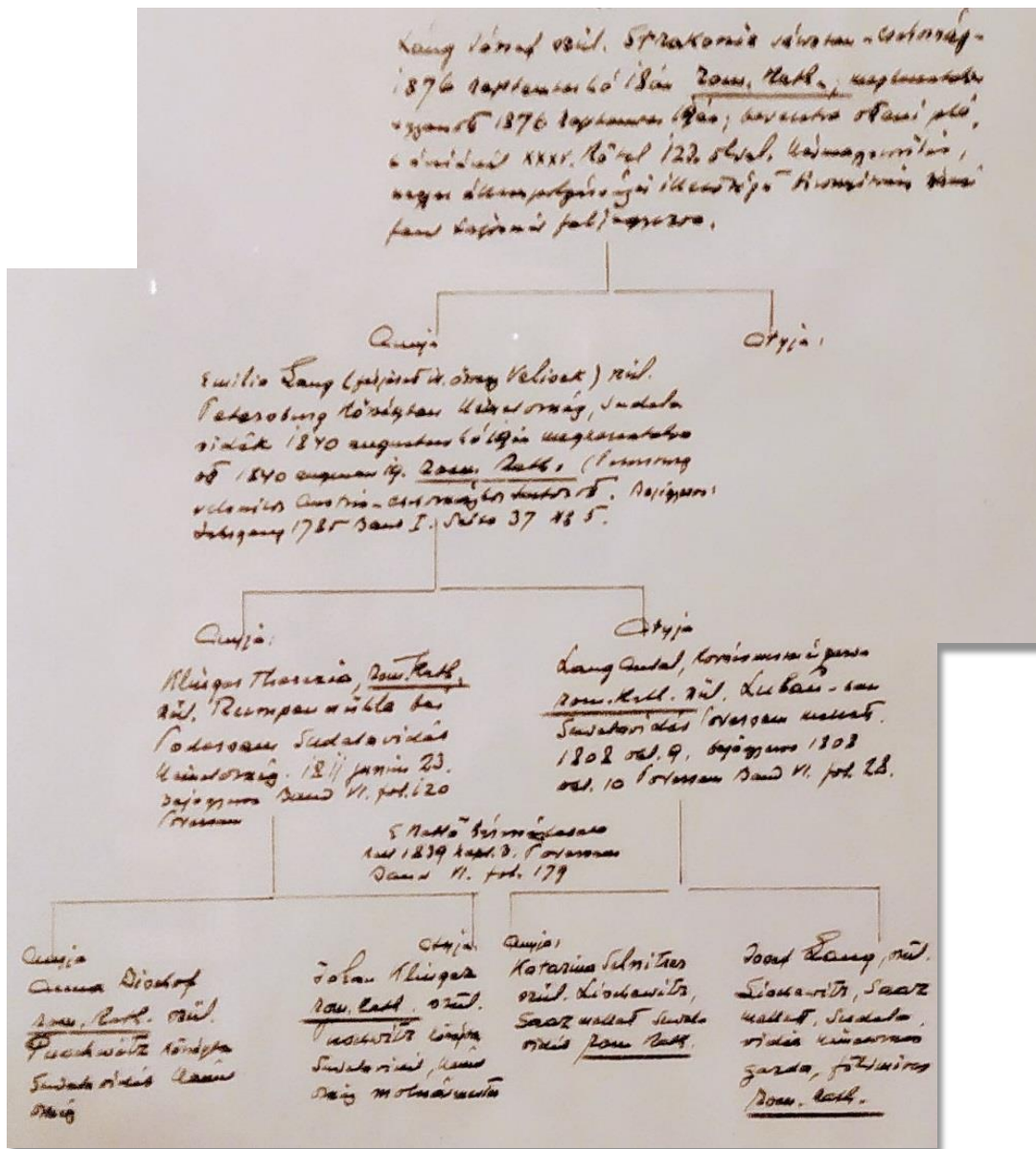


Lang Emília

¹ Kenyeres Ágnes (szerk.): Magyar életrajzi lexikon, <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/I-76823/lang-jozsef-768BA/> (letöltés: 2022. márc. 17.)

² Délmagyarország 1910. június 2. 1. évf. 9. szám

³ Budapest főváros törvényhatósági bizottsága közgyűlési jegyzőkönyvei 19258. 1925. december 18. rendes közgyűlés jegyzőkönyve



Kiemelt rész Láng József kézírásos családfájából

Lang József édesanyja Lang Emília volt (férjhezvett ill. özveg. Velisek), aki 1840. augusztus 19.-én a Szudéta vidéken Petersburgban született. Emília apja Lang Antal kovácsmester, anyja Kluger Terézia voltak Lubanban. Anyai nagyanyja Bischof Anna, nagyapja Kluger Johann Puchwitzban éltek. Apai nagyszülei Lang József és Slnitzer Katalin Lichewitzben laktak Saar mellett. Ők is szudéta németek és katolikusok voltak.

Ami a fentiekből kimaradt és csak a szájhagyományból tudott: vékony gyerek volt, a nagybátyja Lang Lajos nevelte és gondoskodott taníttatásáról. Ha elégedetlen volt vele, „büntetésből leküldte a pincébe gondolkodni”. Egy biztos, talpraesett, okos fiatalemberré vált, aki nem örökségek, hanem esze révén lett dúsgazdag ember az 1930-as években.

Láng József feleségül vette Bretschneider Albertina baroneszt (Bécs 1904). Három gyermekük született: Lucia (1906), Jenő (1907) és Lajos (1909).



Láng József és Albertina baronesz



Albertina gyerekeivel és Regina nagynénjével (balra)

Idővel gondolva a család várható bővülésére, Budán az Orbánhegyi úton emeletes nagy kertes házat vett. A ház másoknak is tetszhetett, amit mutat az, hogy 1944-ben a vészterhes időben, mint minden vagyonos embernek, így az 1943 augusztusában megözvegyült Albertina baronesznek is igazolnia kellett, hogy nem zsidó származású.⁴ Később a családi vagyont államosították, az ötvenes években pedig dr. Láng Lajost családjával együtt innen telepítették ki.



Láng József partecédulája

Mindkét fia a Piarista Gimnáziumban érettségizett. Láng Jenő (keresztapám) a Magyar Királyi József Műegyetemen szerzett gépészmérnöki oklevelet. Mivel apja a Magyar Rádió RT.-nek főrésztvevője volt, Jenő mérnökként kapcsolatot tarthatott a Rádió működtetőivel is. Technikusként részt vett azon a helyszíni közvetítésen, amelyet az első bécsi döntés (1938 Belvedere palota) után a magyar hadsereg kassai bevonulásakor a Magyar Rádió sugárzott.

⁴ Budapest Székesfőváros tanácsai majd polgármesteri ügyosztályainak gyűjteményes iratai. 1610/1944. ME. rendelet végrehajtásához felvett adatszolgáltatási ívek.



Láng Jenő



Kassán 1938-ban

A rádióban ismerkedett meg a szerző nagybátyjával és édesapjával **Rodriguez Endre** filmrendezővel és **Barsi (Rodriguez) Ödönnel**, utóbbihoz a rokonságon túl mély barátság is fűzte. Láng Jenő fia, ifjabb Láng Jenő apjától örökölhette szakács hajlamát.



Láng Jenő (balról) és Rodriguez Endre (jobbról)



A Lancia típusú kocsi

Az akkor még nem magyarosított nevű Rodriguez Ödön feleségével Szelezcky Piroskával józsefvárosi lakásukban várta Láng Jenőt, aki gépkocsijával jött értük, mivel őket is meghívták egy bálra. Náluk tartózkodott Piroska unokahúga **Zólyomi Lilly** is, aki otthon maradt. Láng Jenőnek rögtön megtetszett a fiatal lány, s miközben már a Lánchídra hajtottak fel, megkérdezte: „*Nem jöhetne Lilly is?*” Az igenlő válasza azonnal visszafordult a híd közepén.



Zólyomi Lilly és Láng Jenő

Jenő és Lilly 1936-ban kötöttek házasságot. Gyermekük (másodfokú unokatestvéim) a háborús években születtek: Jenő, Luca és Marietta. Róluk mondták később jogosan, hogy Budapest legszebb lányai voltak.



Az 1950-ben készült fényképen Láng Józsefné Bretschneider Albertina hét unokája körében 70. születésnapján látható. Jobbra Marietta és Luca, alul a szerzővel.

Idősebb Láng Jenő (1907) már a háború alatt is az alumíniumipar kiemelkedő szakembere volt, a Székesfehérvári Könnyűfémű (KÖFÉM) főmérnöke, amelynek építését 1942 tavaszán kezdték el és az első üzem-szerű hengerlést 1943 áprilisában végezték az ő irányításával.⁵ Komoly szerepet vállalt 1945-ben is, amikor a németek az üzem leállítása után megkezdték a gépek elszállítását. Közbenjárására a legértékesebbek megmaradtak. A székesfehérvári Alumíniumipari Múzeumban az iparág nagyjai között emlékeznek meg róla. A háború utáni rezsim sem nélkülözhetette szaktudását, ennek köszönhetően nem telepítették ki sem őt, sem baronesz édesanyját Budapestről.

A gondtalan kikapcsolódást - ha munkája engedte - a vasárnap délutánonkénti bridzspartik jelentették az Orbánhegyi úti házban, amit időközben persze államosítottak. A kártyázások állandó résztvevői voltak Láng Jenő, dr. Marek Lóránt, dr. Sótonyi Egon és Barsi Ödön.

A szerző gyerekkorának egyik legkedvesebb emléke, amikor a vasárnapi családi összejöveleken Láng Jenő és Lajos gyerekei: **Jenő, Luca, Marietta, Péter, Zsuzsa és Judit**, Sótonyi Péter és még többen a környékről, különféle játékokkal „kitombolhatták” magukat. A környék összes ifja összegyűlt ilyenkor Lángéknál. Zólyomi Lilly (keresztanyám) zsíroskenyeret osztogatott hagymával, amit az éhes gyerekek nagy élvezettel fogyasztottak. A Tóth Lőrinc utcában volt a foci, a kertben pedig az ipiapacs, számháború, krikett és sok más, ma is felejthetetlen szórakozás. A kert végében lévő kis ház sokáig romokban állt a világháború után. Ha félre akartak vonulni, ott bújtak el.

⁵ Láng Jenő: A Székesfehérvári Alumíniumfémű története. Aluterv irattár. Kézirat 14.

Láng Jenő 1960-ban súlyos betegségben 53 éves korában fiatalon meghalt. Tisztelt és szeretett vezető volt, temetésére munkatársai Székesfehérvárról teherautókkal jöttek fel, hogy végső búcsút vehessenek tőle. Ezzel gyakorlatilag a csodálatos vasárnapi összejöveteleknek is vége szakadt.

Ifjabb Láng Jenő okleveles építészmérnök lett, majd okleveles iparosított építési szakmérnök. Sikeres pályaválasztás volt. Apja nyomdokain haladva először az ALUTERV-nél dolgozott, ott ismerte meg Horváth Zsuzsát, aki élettársa lett. Céget alapított, ingatlanok felmérésével és becslésével foglalkozott. A vállalkozásába bevonta Luca testvérének fiát, Andrászt is. Idős korában áldozatosan ápolta a nála idősebb és súlyosan beteg élettársát.



Ifj. Láng Jenő



Dr. Szily József

Láng Luca felsőfokú marketing szakképesítést szerzett és az alumíniumipari vállalatnál helyezkedett el, ahol az iparág külföldi és belföldi kiállításainak szervezésében tevékenykedett. Az alumínium ipar szétesése után az Országos Idegenforgalmi Hivatalhoz került, majd a Széchenyi Terv pályázatainak értékelésével és előterjesztésével foglalkozott. Dr. Szily Józsefhez ment férjhez, aki kórboncnok szakvizsgát tett az 1. sz. Sebészeti Klinikán, a sebész szakvizsga letétele után tanársegéd lett. Két fiuk Tamás és András. Dr. Szily József tragikusan fiatalon 1982-ben halt meg.

A vér nem vált vízzé. Tamás édesapja hivatását választotta, ma baleseti és ortopéd sebész adjunktusként dolgozik, vadászszenvedélyét nagyapjától örökölte. Felesége dr. Horváth Adrienn gyermekorvos. Három lányuk Anna Luca, Csenge és Kincső. András építészmérnök, felesége Zarka Viola Réka élelmiszeripari mérnök, gyermekeik Dorka, Boróka, Menyhért.



Dr. Szily Tamás



Szily András

Láng Marietta gyógyszerügyi asszisztensként dolgozott, fiatalon férjhez ment Szablya Ferenc épületgépész mérnökhöz. Két gyermekük Ákos és Dóra. Utóbbi Tóth Gáborhoz ment feleségül, fia Tóth Szablya Gergő.



Szablya Ákos



Szablya Dóra

Láng Luciát (1906) dr. Marek Lóránt, a neves professor Marek Józsefnek fia vette feleségül. Igazi társasági szépasszony volt. Csók István egész alakos képet festett róla. Megúszták a kitelepítést, mivel a rendszer nem engedte meg magának, hogy az Állatorvostudományi Egyetem igazgatójának, a Magyar Tudományos Akadémia tagjának családját kitelepítse. Marek József egyébként szegénysorban élő vágyszerdahelyi születésű fiatalemberből lett Kossuth-díjas nemzetközi hírű tudós. Unokája Marek Éva egy svájci mérnökhöz ment férjhez, aki üzleti ügyben tartózkodott Magyarországon. Az ötvenes években nem kis dolog volt Magyarországról Svájcba költözni szerelmi házassággal.



Dr. Marek Lórántné Láng Lucia (fotó és a festmény)



Marek Éva és Báder Ottó

Láng József másodszületett fia, **dr. Láng Lajos** (1909) jogi egyetemen szerzett doktorátust, azonban 1951-ben három gyermekével együtt Atkára, a tanyavilágra kitelepítették. Családi elbeszélés szerint az atkári Görbe tanyán élhető helyzetben voltak a gazda jóvoltából, akinek a leszármazottaival ma is kapcsolatot tartanak. Megélték azt a jelenetet, amikor a tanya gazdáját – miután nem lépett be a helyi termelőszövetkezetbe – bilincsbe verve vitték el azzal az indokkal, hogy a kukorica betakarítást nem kellően teljesítette. Két év után kaptak felmentést a kitelepített státusz alól azzal a kikötéssel, hogy Budapesten és a határ menti megyékben hivatalosan nem telepedhetnek le. Lajos feleségével Albertfalvára költözött, ahol kőművesként dolgozott. Évekig az Orbánhegyi úton Láng Jenő családjával megosztva éltek. A nehéz anyagi körülményük miatt Lajosékat Jenő bátyja támogatta haláláig.



Láng Lajos és felesége Balogh-Kovács Janka

Dr. **Láng** Lajos fiát, **Pétert** az általános iskola elvégzése után nem vették fel a gimnáziumba. Két év után Pannonhalmára került a bencésekhez, ahol kiváló eredménnyel érettségizett. Nagy reményeket fűzött a Budapesti Műszaki Egyetemi tanulmányokhoz, az évnytón azonban közölték vele, hogy törölték a felvettek listájából, mivel „hamis” adatot nyújtott be. Igaz, nem közölte, hogy nagyanyja született baronesz, de ezt nem is kérdezték. Így ő is fizikai munkás lett. Fiatal felesége, Cséfalvai Julianna halála (1980) nagyon megviselte. Kislánya Láng Krisztina idővel sudártermetű szép nő lett. Vincze Csabához ment férjhez, gyerekeik Berta és Mátyás. Ő és az unokák csak részben kárpótolhatták a nagy veszteséget. Láng Péter másodszer is megnősült, Kovács Andrea Zsuzsanna egy második lánnyal ajándékozta meg, aki a Réka Mária Kinga nevet kapta. Láng Péter időnek előtte súlyosan megbetegedett, s 2009-ben meghalt.



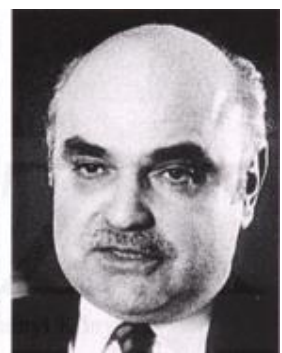
Láng Péter



Láng Zsuzsanna



Kiss Dániel



Péter húga, **Láng Zsuzsanna** házasságkötése idején Bécsben dolgozott, majd Budapestre visszatérve egy hazai biztosító társaság nélkülözhetetlen szakembere lett. Férje, **Kiss Dániel** jogászhallgató egyetemistaként bejáratos volt az angol követségre nyelvtanulás és fordítások végett. Egy éjszaka a lakásáról ávosok hurcolták el, végül a recski internálói táborba került. Szörnyű megpróbáltatások dacára életben maradt, részt vett az ötvenhatos forradalomban, majd emigrált és Bécsben telepedett le.

Kiss Dániellel Vámos György készített interjút 2011-ben.⁶ Részlet a cikkből:

„- Mi történt önnel Recskén?

- Százötvenen voltunk összezárva a 4-es barakkban. Két szomszédom volt, egy Onódi nevű egyszerű parasztember, és egy [...] nevű, aki feldobott, azért, mert miután Ónodi mellettem halt éhen, én csak annyit mondtam, innen soha nem szabadulunk. Két heti fogdát kaptam, nappal dolgoztam, de éjszakánként a fogdán voltam. Volt egy kegyetlen ávós tizedes, magunk közül csak Viplának hívtuk, akinek az volt a szórakozása, hogy éjjelente gúzsba köttetett. Egy éjszaka a fogdán lévő vaskályhához fordítottam, jól megrakta a tüzet, és elégette a kezem. Szörnyű volt érezni az emberi hús szagát, borzalmas kínokat éltem át. Saját társam, egy Ács nevű, aki a kórházat vezette, de ugyanolyan fogoly volt mint én, nem vett fel, mert azt mondta, aki a fogdán van, azt nem veheti fel a kórházba. Kezelés és gyógyszerek nélkül a kezem egyszerűen elrohadt, és mire a Batthyány téri rabkórházba kerültem, egy [...] nevű ávós őrnagy sebészorvos közölte velem, nem tudja megmenteni az ujjaimat. Ez az orvos amikor amputálta az ujjaimat, majd egy vödörbe dobta, annyit mondott cinikusan: «Na, maga se fog többet zongorázni.» 1953-ban megkaptam a szabaduló leveletemet. De valójában ez mégsem volt szabadulás, mert rögtön a kistarcsai internálótáborba vittek, ahol betettek a fogdába, majd néhány nap múlva egy ÁVH-s ezredes több más tiszt társaságában közölte, hogy mivel a kezem a gúzsbakötés közben leégett, és ezt szabadulásom esetén az imperialisták propagandacélra használhatják, ha beszélek valaha is a történekről, többéves börtönbüntetést kaphatok. Az egész recski tábor tudott arról, hogy mi történt velem, azt mondta, ha mégis beszélek róla, az ellenem mind bizonyítéknak számít, de ha nem beszélek, akkor békén hagynak, és még rokkantnyugdíjat is kapok. Aláírtak velem egy megállapodást, melyben elismertem, hogy üzemi baleset volt. Szabadulásom után két-három hónappal kaptam egy levelet, amelyben az állt, hogy 1953. december 22-én felülvizsgálatra jelenjek meg az OTI épületében. Háromtagú bizottság volt jelen, melynek egyik tagja volt az a [...] nevű ávós őrnagy is, aki engem operált. Felvettek egy jegyzőkönyvet, amelyben az állt, hogy a kistarcsai és nem a recski internálótáborban ért a baleset, 1951. október 21-én. Persze az igazság az volt, hogy 1951. október 21-én, Recskén történt mindez, a fogdán, tehát nem is lehettem Kistarcsán. A hatóságok 1953 decemberében úgy döntöttek, hogy a recski táborról, amely időközben megszűnt, soha nem fognak beszélni, így aztán írásban sem fogják elismerni a létezését. 1956-ban részt vettem a forradalomban, majd Bécsbe emigráltam.”

⁶ Magyar Hírlap 2011. február 26. 14. o.

Lajos harmadik gyermeke **Láng Judit**. Felsőfokú tanulmányainak nem volt akadálya, mert apját már akkor fizikai munkásként tartották számon. A Budapesti Műegyetem erőszakos villamosmérnöki szakán végzett, munkahelyén osztályvezetői beosztásban dolgozott. Férje Csereklyei Tibor.

Gyerekeik Dániel és az ikrek: Márton, Gáspár. Unokáik: Dániel gyerekei Bálint, Balázs, Anna és Zsófia, Márton fia Bulcsú és Gáspár lányai Lilla és Luca.



Láng Judit és Csereklyei Tibor

Amint az előzőekben írtam, **Bretschneider** Albertina fivérének Ferenc Frigyesnek **Klementina** (1908) nevű leánya **dr. Sótonyi (Seeling) Egonnal** kötött házasságot.



Dr. Sótonyi Egon és Bretschneider Klementina

Klementina öccse Frigyes (1914-1938) öngyilkosságot követett el, amikor az Anschluss idején Hitler elleni szervezkedés miatt letartóztatása levegőben lógott. Később a II. világháború után hősi halottnak nyilvánították.

Egon és Klementina egyik fia, **dr. Sótonyi Péter** diplomájának megszerzése után az egyetem Igazságügyi Orvostani Intézeténél kapott állást (ahol már demonstrátorként is dolgozott). Itt a szakorvosi képesítés megszerzése után a szívizomsejtek károsodásának hisztó- és citokémiai vizsgálatával kezdett foglalkozni. Végigjárta az oktatói ranglétrát. 1992-ben kinevezték az intézet tanszékvezetőjévé illetve egyetemi tanárrá. 1993-ban az egyetem Doktori Tanácsának elnöke lett, majd 1998-ban az Általános Orvostudományi Kar dékánjává választották. 2000-ben az egyetem rektora lett, tisztségét három évig töltötte be. 2008-ban professzor emeritus címet kapott. Számos alkalommal tartózkodott tanulmányutakon Pécsset. Meghívott oktatóként tanított az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen és a Rendőrtiszti Főiskolán.

Kitüntetései:

- Jendrassik Loránd-díj (1986)
- Batthyány-Strattmann László-díj (1997)
- Ipolyi Arnold tudományfejlesztési díj (OTKA, 1998)
- Albert Schweitzer-érem (2000)
- Albert Ludwigs Egyetem Freiburg tiszteletbeli szenátora (2001)
- Akadémiai Díj (2001)
- Emeritus Rector cím (2003)
- A Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje (2004)
- Felkelő Nap Rendje arany sugarak a nyakszalaggal (Japán, 2005)
- Weszprémi István-émlékérem (2008)
- Széchenyi-díj (2009)
- A Heidelbergi Egyetem érme (2011)
- Budapest díszpolgára (2012)
- Magyar Corvin-lánc (2018)
- Prima Primissima díj (2018)



Prof. dr. Sótónyi Péter

Felesége **Árva Eszter** (1943-2018) prima balerina. 1960-ban végzett az Állami Balettintézetben. A Pécsi Balett alapító szólistája volt 1968-ig, majd az Állami Operaház tagja lett. Legfőbb szerepei:

- Fogoly (Eck I.: Az iszonyat balladája),
- Lány (Változatok egy találkozásra),
- Királykisasszony (Eck I.: A fából faragott királyfi),
- Eck I.: Pókháló, és Etűdök kétkben főszerepei,
- Tóth S.: Mit takar a kalapod? főszerepe.



Gyermekek és unokák:

Dr. Sótónyi Péter érsebész Budapest született. 2004-ben PhD fokozatot szerzett a „A Tinuvin 770 kardiovaszkuláris hatásainak állatkísérletes vizsgálata” témavezetőjeként. 2014-ben habil, 2016. július 1-től a Semmelweis Egyetem Általános Orvostudományi Kar Érsebészeti Tanszékvezetője. Felesége Hrehuss Nóra, gyermekeik: Botond, Boróka, Lotte.



Dr. Sótónyi Gergely 1999-ben végzett az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán, ezt követően 2001-ben az Albert Ludwigs Egyetemen (Freiburg) LLM fokozatot szerzett. Szakmai pályafutását nemzetközi ügyvédi irodában kezdte. A Budapesti Ügyvédi Kamara tagja. Felesége Prevoz Cecília, gyerekeik: Domonkos, Benedek, Cecília, Emese.



Dr. Sótonyi Egon másik fia, néhai **Sótonyi Tamás** (1933-1988) 1956-ban a kőbányai szabadságharcos alakulatnak volt a parancsnoka.⁷ A támadó szovjet harckocsikból többet harcképtelenné tettek. A fegyveres ellenállás leverése után még időben emigrált. 1988-ban egy utasszállító repülőgép robbanásos légi katasztrófájában vesztette életét. Hat lánya és egy Alexander nevű fia van, aki Hamburgban él. Utóbbival az interneten sikerült kapcsolatba lépnem.



Sótonyi Tamás



Alexander Sótonyi

A kádári diktatúra a forradalom után szerencsére nem szerzett tudomást a Sótonyi fiúk testvéri kapcsolatáról, mert ellenkező esetben nem lehetett volna dr. Sótonyi Péter a szerző évfolyamtársa a Budapesti Orvostudományi Egyetemen. Tamás komoly segítséget nyújtott Péternek egy külföldi gyártmányú szövetragasztó beszerzésével, amelyet állatkísérletek után a Szív- és Érsebészeti Klinikán dr. Nemes Attila tanszékvezető professzor műtétéknél sikeresen alkalmazott.

Idősb dr. Sótonyi Péter és a Láng családok között az unokatestvéri rokonság mellett mély baráti kapcsolat van napjainkban is.



Ifj. Láng Jenő, id. dr. Sótonyi Péter, Láng Luca és Marietta

⁷ Eörsi László: Kőbánya 1956 Fegyveres ellenállás a X. kerületben

Végezetül köszönettel tartozok Förster Miklósnak, az Országos Széchenyi Könyvtár főtanácsadójának és kiállítás-rendezőjének, aki a Bretschneider családdal kapcsolatos írásos dokumentumok megtekintésében és lemásolásában segítséget nyújtott, ahogyan azt a szerző számos korábbi tanulmányainak esetében is tette.⁸ Az alábbi fotó az Orbánhegyi úti ház kertjében készült, a gyerekkorukban ott játszóknak felnőtként találkoztak.



Dr. Barsi Béla, Förster Miklós, Láng Jenő, Selmecei Béla+

Összefoglalás

A szerző tanulmányában az általa jól ismert leányági leszármazott családok révén a fiúágon kihalt báró Bretschneider család genealógiáját ismerteti. Az online tanulmányozható adatok mellett a családok élettörténetével is foglalkozik.

A Bretschneider család katonatisztje bátorságáért és hadviselési sikereiért császári adományként bárói rangot kapott. Ehhez képest a rangot öröklő egyes leszármazottai üldöztetésben részesültek történelmünk sötét napjaiban. Albertina baronesz a szegénysorból kiemelkedett Láng Józsefhez ment férjhez, aki azonban eszével és szorgalmával vagyonos emberré vált, fia Láng Jenő pedig nélkülözhetetlen volt a magyar gazdasági életben. A szintén Bretschneider leszármazott dr. Sótonyi Péter professzor emeritus patológus nemzetközi hírnevet szerzett az Igazságügyi Orvostanban. Bátyja, Sótonyi Tamás az 1956-os forradalom és szabadságharc idején parancsnokként vett részt a harcokban.

A tanulmány célja részben az volt, hogy a „*múltat végképp eltöröljük*” szlogennel szemben emléket állítson azoknak, akik társadalmunk kiemelkedő tagjai voltak régen és azok ma is - közel ahhoz, hogy életüket áldozzák hazánkért a dominálónan német és osztrák származásuk dacára.

⁸ Dr. Barsi Béla: A bánáti Rodriguez Fulgentius Ágoston-rendi szerzetes pap élete és genealógiája. Matrikula 2018/1. szám

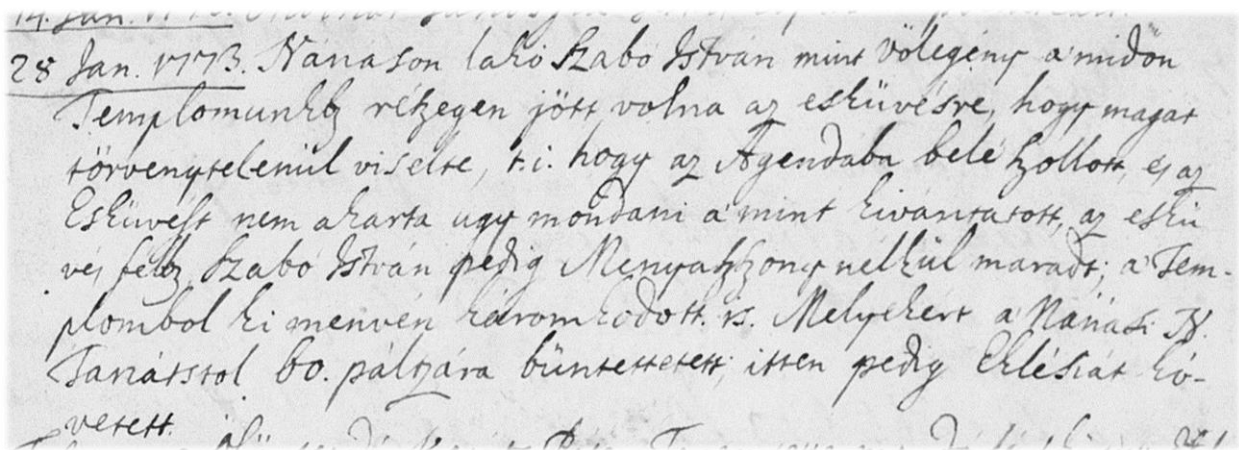
— Beszédes anyakönyvek —

Bizonyára a legtöbb kutató találkozott már olyan anyakönyvi tartalommal, mely a szokásosnál részletesebb leírást tartalmaz vagy nem is kapcsolódik szorosan annak témájához, a feljegyző mégis fontosnak tartotta az eseményt megörökíteni az utókor számára. Ilyen például, hogy mitől égett le a falu, a bábaeskü szövege, különös haláleset részletezése, stb. Most egy vidámabb esettel ismerkedhetünk meg.

Nem sikerült megtalálni az igazit?

Az Úr 1773. évének legelején járunk Szentmihályon (később Büdszentmihály, ma Tiszavasvári) a farsangi időszakban. Esketésre jött össze a sokadalom a református gyülekezetnek helyet adó sudár templomban.

A nánási (ma Hajdúnánás) szomszéd várból való vőlegénynek azonban gyaníthatóan nem volt ínyére feladni szabadságát, mivel útban az Isten háza felé bátorítóért folyamodott a helyi kocsmárosnál. A mértéket azonban úgy tűnik nem sikerült megtartania és felbátorodva a násznép előtt nem bírta magát türtőztetni, nem átkodott illetlenül viselkedni. Csak a képzelet adhat tippet, mit változtatott meg az eskü szövegében, az agendába (szertartásba) miként „szollott” közbe és kit vagy mit szidott oly bőszen távozóban. Ha a házasság elkerülése volt a célja, akkor azt sikerült elérnie.



28 Jan. 1773. Nánáson lakó Szabó István mint vőlegény a midőn Templomunkba részegen jött volna az esküvésre, hogy magát törvénytelenül viselte, t.i. hogy az Agendába belé szollott, és az Esküvést nem akarta úgy mondani a mint kívántattott, az esküvés félbe Szabó István pedig Menyasszony nélkül maradt; a Templomból ki menvén káromkodott is. Melyekért a Nánási Ts. Tanástól 60. páltzára büntettetett; itten pedig Eklésiát követett.

A történet megörökítése a bűnbánati (paenitentia) bejegyzések között Szentmihály református anyakönyvében

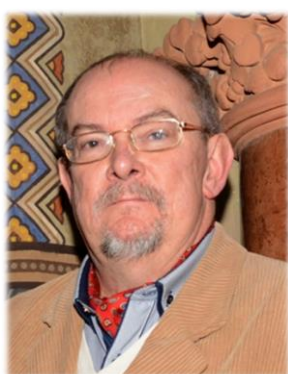
A bejegyzés szövege, ha kiolvasási gondod akadna:

„Nánáson lakó Szabó István mint Vőlegény a midőn Templomunkba részegen jött volna az esküvésre, hogy magát törvénytelenül viselte, t.i. [tudni illik] hogy az Agendába belé szollott, és az Esküvést nem akarta úgy mondani a mint kívántattott, az esküvés félbe, Szabó István pedig Menyasszony nélkül maradt; a Templomból ki menvén káromkodott is. Melyekért a Nánási Ts. [Tekintetes] Tanástól 60. páltzára büntettetett; itten pedig Eklésiát követett.” familysearch.org - film: 004707989, kép: 179.

— Hírek —

Dr. Garadnai Zoltán, a Magyar Nemzeti Levéltár főlevéltárosa
a francia Akadémiai Pálmarend kitüntetésben részesült

A francia-magyar kapcsolatok kutatása terén kifejtett több évtizedes munkássága elismeréseként az Akadémiai Pálmarend Lovagi Fokozatával tüntették ki Garadnai Zoltán történészt, a nemzetközi kapcsolatok szakértőjét. A francia állam azoknak az eredményeit ismeri el ezzel a kiemelkedő értékű díjjal, akik nagyban hozzájárultak a francia nyelv és kultúra népszerűsítéséhez, terjesztéséhez.



Garadnai Zoltán kapcsolata a családkutatással többretű. A főiskola után felvételt nyert az ELTE-re, ahol a posztgraduális képzés keretében a saját családja történetéből írta a szakdolgozatát. A Magyar Családtörténet-kutató Egyesületnek 2013-2018 között volt tagja, két éven keresztül a vezetőség munkájában is részt vett. A „Kis füzetben nagy segítség a CSALÁDKUTATÁSHOZ” sorozat 3. kötetében Gelei Judittal társszerzőként cikke jelent meg „A fényképek, mint a családi emlékezet forrásai” címmel. Többször fogadott családkutatókat a Bécsi kapu téri épületben, melyek közül kiemelkedik a 2014 októberi látogatás, amikor az épületről tartott szakszerű előadás mellett bemutatta az aktuális kiállítást és néhány érdekességet is.

A levéltár iránti szeretete főiskolás éveiben alapozódott meg, amikor a Heves Megyei Levéltárban helytörténeti kutatásokat végzett. A hangulat mélyen megérintette, fel sem merült benne, hogy máshova menjen dolgozni. A Magyar Országos Levéltárban 1993-ban kezdett.

Fiatal kora óta szereti a francia nyelvet és kultúrát. Szakmai életében fontos állomás, hogy 1996-ban hosszabb időt töltött Franciaországban a Francia Nemzeti Levéltár által szervezett szakmai továbbképzés keretében. Ezt követően már rendszeresen járt kutatni, elsősorban Párizsba. Doktori disszertációját a de Gaulle-i diplomáciából írta és védte meg 2006-ban a Corvinus Egyetem Nemzetközi Doktori Iskolájában. Az elmúlt húsz évben több francia-magyar kutatócsoport munkájában is részt vett, kutatóként és titkárként egyaránt dolgozott, miközben folyamatosan járt a francia és a magyar levéltárakba. Legújabb könyvében Franciaország kelet-európai politikáját ismerteti a Mitterand-i időszakban. A kötetet eredeti francia és magyar levéltári forrásokra alapozva készítette. Készül továbbá olyan gyűjteményes kötete is, amely az eddig megjelent tanulmányait foglalja össze. Ezek mellett cikkei jelennek meg a Levéltári Közleményekben, a Levéltári Szemlében és az ArchivNeten is.



Az információ és a felső kép forrása:

https://mnl.gov.hu/mnl/ol/hirek/a_francia_akademiai_palmarenddel_tuntettek_ki_kollegankat (letöltés: 2022. március 17.)

Villányi Mariann

— Egyesületi hírek —

◆ Együttműködési keretmegállapodást kötött a MACSE és a Magyar Nemzeti Levéltár.

Lényeges elemei: egymás kölcsönös segítése a kutatásban és az információcserre terén, együttműködés a közös adatbázisok építésében. A MNL Pest megyei Levéltára épületében munkahelyiséget biztosít a MACSE tárgyainak, eszközeinek, valamint az előadótermét a technikai háttérrel évi két alkalommal rendelkezésre bocsátja az egyesület rendezvényei számára. A teljes szöveg tagok számára hozzáférhető:

<https://macse.hu/society/macseinfo/elnokseg-egyeb.php?id=MTE3>

◆ A MACSE aktuális előadásai:

Április 8. péntek, 18 óra - webinárium

Telek Ágnes és Sipos András - Budapest időgép

Az időgép nem egyszerűen történeti adatok lekérdezését teszi lehetővé, hanem a térben és időben történő barangolást kínálja interaktív térképeken keresztül, gyors és egyszerű átlépéssel a különböző időmetszetek között. Az Időgép mögött a Hungaricana hatalmas adatbázisa áll...

Április 12. kedd, 18 óra - Szakmai klub, előadások személyes részvétel mellett.

Helyszín: a Családfa Kft. székhelye, 1036 Budapest III. Bécsi út 83.

Garami Erika - Topotéka, mint család- és helytörténeti forrás

Lukács Anikó - Magániratok

A topotéka magánkezdeményezésként indult, célja a családi fotók rendezése és tárgyszavakkal történő ellátása volt. Levéltárakkal, múzeumokkal, közgyűjteményekkel együttműködésben mára 13 ország 400 topotékájának hálózata gyűjti és őrzi a zömében magángyűjteményekből származó fotókat, dokumentumokat nemzetközi levéltári szabvány szerinti leírással.

Április 22. péntek, 18 óra - webinárium

László Zsófia - Halotti beszédek, gyászjelentések használata a családtörténeti kutatásban

A temetésen elhangzott, majd nyomtatásban megjelent halotti beszédek a 18. századi könyvállomány jellegzetes és nagyszámú csoportját teszik ki. A családkutatás szempontjából elsősorban az elhunyt életét bemutató alkalmaztatás, illetve a rokonságot felsorakoztató búcsúztató rész tartalmaz rengeteg adatot.

— Impresszum —

Felelős kiadó: Ari Ilona

Főszerkesztő: Jóna Sándor (dizájn, lektorálás, szerkesztés, tördelés)

Munkatársak: Saly Noémi, Szakály József

Konzulens: Hirschler András

Szerkesztőség: matrikula@macse.hu

Kiadja a Magyar Családtörténet-kutató Egyesület (MACSE).

ISSN 2063-0077

Ingyenes online folyóirat.





Kis füzetben
nagy segítség a
CSALÁDKUTATÁSHOZ

4

Könyvajánló

„Nyolc év telt el [azóta már több is - szerk.] a Kis füzetben nagy segítség a CSALÁDKUTATÁSHOZ első kötetének kiadása óta. Közben nagyot lépett előre a világ a digitalizálásban, adatbázis építésben. Egyre sürgetőbbben merült fel az igény, hogy ezekből a tartalmakból közvetlen hozzáférést biztosítsunk a füzetünk használói számára. Így került sor a 4. kötet elektronikus formában való megjelenítésére.”

„Szinte magától adódott a megoldás, hogy a témában legnagyobb szerveződéshez, a Magyar Családtörténet-kutató Egyesülethez (MACSE) fordulva keressünk magunknak társat. Az ANKK és a MACSE összmunkájának eredménye a [...] sorozat 4. kötetének megjelentetése.”

„[...] a 4. kötet elsősorban a számítógép előtt görnyedő kutatók egyre szélesedő táborának próbál némi eligazítást nyújtani. Idő és költségkímélő, különösen a fővárostól, illetve a megyeszékhelytől távolabb lakókat segíti az online kutatásban.”

A kiadvány megrendelhető:
ANCK – Aba-Novák Agóra Kulturális Központ, Szolnok – csaladkutatas@ankk.hu
MACSE – Magyar Családtörténet-kutató Egyesület, Budapest – koordinator@macse.hu